БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 200 (4170) | 1958 ч. октябрь 8, среда | Өртээ 20 коп.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ БОЛГАШ ССРЭ-НИН

МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

Административтиг, спорт болгаш хөй-ниитиниң өске-даа бажыңнарын база дериишкиннерин тударынга акша-хөреңгилерни болгаш материалдыг чүүлдерни чарыгдаарын чурумчудар дугайында

Чуртталга тудуун үндезинни-биле экижидеринче угланган чугула элээн хөй шиитпирлерни партия болгаш чазак сөөлгү үеде хүлээп алган болгаш чуртталга бажыңнарының чедишпес чоруун эң чоокку чылдарда узуткаар сорулганы тургускан. Ук шиитпирлер, а ол ышкаш үлетпүрнү база тудугну эргелеп башкарарын чаарткан чорук чуртталга бажыңнарының тудуун дыка калбартырынга эргежок чугула байдалдарны тургузуп берген.

1957 чылда чуртталга шөлүн ажыглалга киирериниң планы ажыр күүсеттинген, а бо чылдың сес айларында ниитизи-биле 3 миллион дөрбелчин метр шөлдүг чуртталга бажыңнарын эрткен чылдың ол-ла үезинден хөй кылдыр туткан.

Тускайлаттынган акша-хөреңгилер болгаш материалдыг чүүлдер амгы үеде чугулазы ындыг-ла улуг эвес хереглелдерже чардыкпаан болза үстүнде чедиишкиннер оон-даа хөй, а чуртталга бажыңнарының чедишпес чоруун узуткаар сорулганы шиитпирлээриниң хуусаалары элээн кызырылган турар ийик.

Чонну чуртталга бажыңнары-биле дүрген хандырар дугайында партия болгаш чазактың салган кол сорулгазын шиитпирлээринче акша-хөреңгилерни база материалдыг чүүлдерни угландырарының орнунга, чамдык хоорайларда хөй капитал салыышкыннары улуг өртектиг административтиг бажыңнарны, спорт ордуларын, культураның ордуларын, театрларны, циркттерни, клубтарны, стадионнарны, эштир бассейннерни, кол делгелге павильоннарын, албан черлериниң чайлагларын база амгы үеде чугулазы бирги ээлчегде эвес өске-даа бажыңнарны болгаш дериишкиннерни тударынга чарыгдаттынып турар.

Чамдык таварылгаларда ол объектилерниң тудуун хөй артык архитектура-планнаашкынныг хууда төлевилелдерни ёзугаар узун хуусаалыг кылдыр чорудуп турар.

Административтиг бажыңнарда кабинеттерни, хүлээп алыышкын өрээлдерин, хурал кылыр залдарны улуг хемчээлдерлиг кылып, а ол ышкаш ук өрээлдерни аар өртектиг херекселдер-биле, телевизорлар, радиоприемниктер болгаш өске-даа дериишкиннер-биле артыкка дерип турар.

Чуртталга бажыңнарын тударынче, а ол ышкаш школаларның, эмнелгелерниң болгаш бичии уругларның албан черлериниң четкизин хөгжүдеринче немелде хөреңгилерни эвилелдээр дээш «Административтиг, спорт болгаш хөй-ниитиниң өске-даа бажыңнарын база дериишкиннерин тударынга акша-хөреңгилерни болгаш материалдыг чүүлдерни чарыгдаарын чурумчудар дугайында» доктаалды СЭКП ТК-зы болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Туттунуп турар болгаш тудар кылдыр көрдүнген административтиг болгаш хөй-ниитиниң бажыңнарын база дериишкиннериниң иштинден чоокку чылдарда чугулазы эвээш объектилерни казыыр дээш оларның даңзызын катап әде көөрүн оортан хосталган акша-хөреңгилерни база материалдыг чүүлдерни чуртталга бажыңнарын, школаларны, эмнелгелерни, бичии уругларның албан черлерин тударынче угландырарын, а ол ышкаш эргежок чугулазы бирги ээлчегде эвес болгаш хевээр артырары тудуунуң байдалының талазы-биле албан эвес административтиг болгаш хөй-ниитиниң бажыңнарын, чуртталга бажыңнары, школалар, эмнелгелер болгаш бичии уругларның албан черлери кылдыр ажыглаар талазы-биле хемчеглерни чогаадып кылгаш, боттандырарын үстүнде доктаал ССРЭ-ниң министерстволарынга, ведомстволарынга, эвилелдешкен республикаларның Компартияларының ТК-ларынга болгаш Министрлер Чөвүлелдеринге дааскан.

Административтиг бажыңнарны, театрларны, циркттерни, клубтарны, культура ордуларын, албан черлериниң чайлагларын, стадионнарны, эштир бассейннерни моон соңгаар тударын тус-тус бүрүзүнде эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниң чөпшээрелин ёзугаар чорударын ол доктаалда айыткан. Капитал салыышкыннарының чыл планын көрүп турган үеде ол объектилерниң чаа тудуунуң даңзызын ССРЭ-ниң Күрпланы-биле болгаш ССРЭ-ниң Күртудуу-биле чөпшээрежип дугурушкан турар.

Хүлээп алдынган доктаалда көрдүнген хемчеглерни боттандырары бистиң чуртувуста чуртталга бажыңнарының чедишпес чоруун эң чоокку чылдарда узуткаар талазы-биле СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң салган сорулгаларын дүрген шиитпирлээринге немелде аргаларны тургузуп турар.

СЭКП Сүт-Хөл райкомунга болгаш райкүүскомга

Күрүнеге 95 муң пуд тараа садарының талазы-биле социалистиг хүлээлгелерин күүсеткени-биле партияның область комитеди болгаш облкүүском Сүт-Хөл районнуң эр, херээжен колхозчуларынга, МТС-тиң механизаторларынга, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге, партия, совет болгаш комсомол ажылдакчыларынга байыр чедирип тур.

Сүт-Хөл районнуң ажыл-ишчилери партияның XXI съездизин төлептиг уткуур дээш чарышпышаан, күрүнеге улам хөй тараа садар, 1959 чылда чазын чажып тарыыр культураларга үрезин урарының планын күүседир, күш-хүнүнүң долу үнелиг төлевирин хандырар, мал кыштагладыышкынынга үлегерлиг белеткенир дээш бүгү күжениишкиннерин салыр деп быжыг идегелин партияның область комитеди болгаш облкүүском илередип тур.

СЭКП-НИҢ ТЫВА ОБКОМУ. **ОБЛКҮҮСКОМ.**

ЧЕРНИҢ КЫЛЫМАЛ ҮШКҮ ЭДЕРИНЧИЗИНИҢ ШИМЧЭЭШКИНИНИҢ ДУГАЙЫНДА

Октябрь 7-ниң эртенгиниң 6 шакка чедир кылымал үшкү эдеринчи Черни долгандыр 1983 дээскинигни кылган. Октябрьның 9-та кылымал үшкү эдеринчини эртен хүн үнериниң мурнунда соңгу широтаның 56-дан 72 градус чедир черге болгаш кежээ хүн ашканының соонда мурнуу широтаның 46-дан 58 градус чедир черге анаа карак-биле көрүп болур.

Эдеринчини ап чедирген ракетаны эртен хүн үнериниң мурнунда соңгу широтаның 57-ден 72 градус чедир черге болгаш кежээ хүн ашканының соонда мурнуу широтаның 42-ден 58 градус черге хайгаарап көрүп болур. (СЭТА).

Герман Демократтыг Республиканың Президентизи

эш ВИЛЬГЕЛЬМ ПИККЕ

Германияның Социалистиг чаңгыс-аай партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары

эш ВАЛЬТЕР УЛЬБРИХТИГЕ

Герман Демократтыг Республиканың Премьер-Министри

эш ОТТО ГРОТЕВОЛЬГА

БЕРЛИН.

Эргим эштер! Герман Демократтыг Республиканың тургустунган хүнүнден бээр тос чыл болган оюн холбаштыр Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Силерге чүректиң ханызындан байыр чедирип тур. Немец улустуң улуг байырлалы болур бо кайгамчыктыг хүнде Совет Эвилелиниң улустары Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга акы-дунманың изиг байырын чедирип болгаш эң эки күзээшкиннерин дамчыдып тур.

Демократтыг Германияның Национал фронтузунда каттышкан ГДР-ниң ажылчы чоннарының Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының удуртулгазы-биле улусчу эрге-чагырганың чылдарында чедип алган улуг чедиишкиннеринге совет улус сеткилиниң ханызындан өөрүп турар.

Герман Демократтыг Республиканың социалистиг экономиказын улам ынай хөгжүдериниң болгаш чонунуң амыдырал деңнелин бедидериниң херээнге чаа улуг сорулгаларны айыткан Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының V съездизи Герман Демократтыг Республиканың амыдыралынга кайгамчык болуушкун болган. Съездиниң салган сорулгаларын чедиишкинниг күүседирин Герман Демократтыг Республиканы улам-на күштелдирер, оон улус ажыл-агыйын шиитпирлиг көдүрерин хандырар болгаш бүгү социалистиг лагерьниң күчүзүн быжыглаарынга салыышкын болур.

Герман Демократтыг Республика бодунуң тургустунган хүнүнден эгелээш-ле агрессчи күштерниң делегейниң чаа дайынын өөскүдер дээр оралдажыышкынарынга удур демиселге бодунуң күжениишкиннерин каттыштырган, тайбыңга ынакшылдыг чурттарның бирги одуругларынга чорүп келген. Барыын Германияны атомнуг чепсек-биле чепсеглээринге удур, Европага тайбыңны хандырар дээш бодунуң идепкейлиг демисели-биле база колониалдыг дарлалдан хосталырын чедип алырын оралдажып турар улустарны деткип турары-биле Герман Демократтыг Республика тайбыңның херээн камгалап турар улустарның арасында хүндүткелди болгаш ат-алдарны чедип алган.

Герман Демократтыг Республиканың герман улустуң национал кол сорулгазын шиитпирлээринче—Германияны демократтыг тайбың үндезинге каттыштырарынче угланган күжениишкиннерин Совет Эвилели ханы билиишкин болгаш күзээшкин-биле көрүп, Германия-биле тайбың керээни чарар дугайында Герман Демократтыг Республиканың чазааның саналын бүгү хемчеглер-биле деткип турар.

Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары болгаш Силер боттарыңар социалистиг тургузуушкунга болгаш тайбыңны быжыглаар дээш демиселге улам ынаигы чедиишкиннерлиг болуруңарны Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели күзеп тур, бистиң эргим өңнүктеривис.

Бистиң чурттарывыстың арасында бузулбас найырал быжыгып болгаш хөгжүп турзун!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. ХРУЩЕВ.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.

Москва, Кремль. 1958 чылдың октябрь 6.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловтуң Афганистанга чорааның дугайында КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫГ

Афганистанның хааны Дээрги Мындаагылар Мухаммед Захир Шахтың чалааны ёзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошилов 1958 чылдың октябрь 1-ден эгелээш 6-га чедир (1337 чылдың мизан 9-тан эгелээш 14-ке чедир) Афганистанга найыралдың харыы аян-чоруун кылып чорааң.

Афганистанче аян-чорукка К. Е. Ворошиловту үдеп чорааннар болза: ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң Даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы Н. А. Мухитдинов, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министриниң оралакчызы Н. П. Фирюбин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады, Таджик ССР-ниң Эртемнер академиязының президентизи С. У. Умаров, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле Күрүне комитединиң кежигүнү Д. Д. Дегтярь, ССРЭ-ниң Культура министриниң оралакчызы Н. Н. Данилов, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң Ортаакы Чөөн чүк чурттарының килдизиниң эргелекчизи А. П. Павлов болгаш албанның өске-даа кижилери.

К. Е. Ворошилов болгаш ону үдээн кижилер Кабулга чеде бергеш, Афганистанның мөчээн хааны Дээрги Мындаагылар Мухаммед Надир-Шахтың хөөрүнге чораан болгаш аңаа чечек салган.

К. Е. Ворошилов болгаш ону үдээн кижилер Афганистанның төөгүлүг болгаш культурлуг тураскаалдары-биле танышкан, Афганистанның найысылалының чурттакчылары-биле «Гази» стадионга ужурашкан, К. Е. Ворошилов аңаа Афганистанның улузунга болгаш сеткилдиң ханызындан байырын Совет Эвилелиниң төлээлекчилеринге чедирип турган Кабулдуң чурттакчыларынга совет улустан акы-дунманың байырын дамчыткан. К. Е. Ворошилов болгаш ону үдээн кижилер ол-ла стадионга спорт байырлалынга олурушкан, Кабул хоорайның Улус чөвүлелинге, а ол ышкаш үлетпүр бүдүрүлгелеринге болгаш культура албан черлеринге чораан база афган шериг кезээниң тактика өөредилгелеринге олурушкан. Афганистанның албан кижилери болгаш чону совет аалчыларны чер болганга чылыг-биле болгаш чүректиң ханызындан хүлээп ап турган.

Афганистанга бодунуң чорүп турганының үезинде К. Е. Ворошилов Афганистанның хааны Дээрги Мындаагылар Мухаммед Захир Шах-биле найыралдыг ужуражыышкыннарны кылып чугаалашкылаан.

К. Е. Ворошилов болгаш ону үдээн кижилер—Н. А. Мухитдинов болгаш өскелер-даа — Афганистанның Премьер-министри-биле, Даштыкы херектер министри-биле, Улус чөвүлелиниң даргазы-биле болгаш күрүнениң өске-даа ажылдакчылары-биле база найыралдыг ужуражыышкыннарны болгаш чугаалажылгаларны кылган.

К. Е. Ворошиловтуң болгаш ону үдээн кижилерниң Афганистанның хааны Дээрги Мындаагылар Мухаммед Захир Шах-биле болгаш афган күрүнениң өске-даа удуртур ажылдакчылары-биле ужуражыышкыннары база чугаалажылгалары чүректиң ханызындан болгаш кайы-кайызын эки билчириниң байдалынга эрткен.

ССРЭ-ниң Афганистанда Элчини М. В. Дегтярь биле Афганистанның ССРЭ-де Элчини Абдул Аким Шаалами база ол ужуражыышкынарга болгаш чугаалажылгаларга киришкен.

Совет-афган экономиктиг болгаш техниктиг кады ажылдажылганың база садыглажыышкынның талазында эки чедиишкиннерни Талалар демдеглээн болгаш ийи чурттарның арасында чогуур харылзааларның, а ол ышкаш культура харылзааларының улам ынай чедиишкинниг хөгжүүрүнге бүзүрелин илергейлээн.

Найыралчы, чүректиң ханызындан бүдүш-шынарлыг болган ужуражыышкыннар болгаш чугаалажылгалар чоруп турда, делегей байдалының болгаш совет-афган харылзааларның эң чугула айтырыгларының талазы-биле санал-оналдарны солчуп, ол айтырыгларның талазы-биле ийи чурттарның Бандунгтуң болгаш КНО-нуң Уставының принциптеринге үндезилеттинген туруш-бодалдары чоок болгаш хөй чүүлдер талазы-биле дүгжүп турарын база айтып демдеглээн.

Афганистанга К. Е. Ворошиловтуң болгаш ону үдээн кижилерниң чорүп чорааны аңгы-аңгы политиктиг болгаш социал системаларлыг чурттарның чедиишкинниг кады ажылдажылгазының үлегер-чижээ болуп турар найыралдыг совет-афган харылзааларны улам-на быжыглаан дээрзин ийи Талалар сеткил ханыышкын-биле демдеглеп тур.

Бо чорук Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн чүктүң районунга база бүгү делегейге тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктуң херээн улам ынай быжыглаарынга бараан болур деп бүзүрелин ийи Талалар илередип тур.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. ВОРОШИЛОВ.

Афганистанның хааны МУХАММЕД ЗАХИР ШАХ.

Кабул, 1958 чылдың октябрь 6 (1337 чылдың мизан 14).

Төрээн чуртка 5 миллион пуд тарааны бээр дээш

Сөзүн ээлеп шыдаан

КАРА-ТАЛ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районда «Тиилелге» колхозтуң тараазы бо чылын чаагай болган. Чамдык шөлдерниң гектарындан 22 центнер, а 1500 гектарда тараа культураларының ортумак дүжүдү 18,9 центнер болган.

Колхоз тараазының кезилдезин барык доозуп турар. Октябрьның 6-да сыпта чүгле 70 гектарның тараазы арткан турган, ону 2—3 хүннерде бүрүн ажаап алырынга үш комбайн агрегаттары демниг ажылдап турар.

Төрээн чурттуң шыгжавырынга 62500 пуд эки шынарлыг тарааны киирер дээн хүлээлгезин колхозчу ажыл-ишчилер күүсеткен. Октябрьның 7-ге чедир ол колхоз 62875 пуд тарааны күрүнеге берген.

Ажылдың темпизин мурнакчыларның деңнелинге бедидер

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). «Совет Тыва» болгаш «Ленинчи орук» колхозтар дүжүт ажаап алыышкынынга болгаш күрүнеге тараа белеткээринге Каа-Хем районда мурнап турар. Ол дээрге күш-ажылды шын организастаанын, техниканы чөп ажыглаанын херечилеп турар.

«Ленинчи орук» колхоз тараазының кезилдезин октябрьның 4-те доозупкан. Дүжүт гектардан ортумаа-биле 15 центнер, а чамдык Саргол ышкаш участоктарны 20 центнер болуп турар. Ол колхоз күрүнеге 1200 тонна тараа белеткээр хүлээлгезин база ажыр 100,8 хуу күүсеткен.

«Совет Тыва» колхозтуң шөлдеринде бо чылын дүжүт дыка чаагай болган, чамдык участоктарның гектарындан 32 центнер чедип турар. Төрээн чуртка 2200 тонна тараа белеткээр хүлээлгезин ол колхоз октябрьның 4-те 2329 тонна кылдыр күүсеткен.

Ажылдың байдалы шупту колхозтарда дески эвес, чамдык черлерде элээн хожудап турарын база айтыр херек. Дүжүт ажаап алыышкынын болгаш күрүнеге тараа белеткээрин дүргедедир, мурнакчыларның дуржулгазын калбартыр.

Таңды районнуң «Элсгее» совхозунуң дээре комбайнери Василий Какай-оол «С-6» комбайн-биле 300 га хире тарааны ажаап алган болгаш 4000 тонна тарааны бастырган.

Чурукта: комбайнер В. Какай-оолдуң ажылдап турары.

Фото **В. Лутковтуу.**

АЖААП АЛЫЫШКЫННЫ БОЛГАШ КҮРҮНЕГЕ ТАРАА ДУЖААРЫН ДҮРГЕН ДООЗАР

Көдээ ажыл-агыйны шыңгыы көдүрер дугайында СЭКП-ниң XX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлеринге болгаш партияның база чазактың оон соңгааргы-даа шиитпирлеринге сорук кирген Таңды районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери тараа бүдүрерин көвүдедир талазы-биле чамдык эки түңнелдерни чедип алганнар. Чамдык шөлдерде дүжүт бир гектардан 20—30 центнер ажып турар. Районнуң колхозтары болгаш совхозтары 1958 чылдың октябрь 5-ке чедир бир миллион ажыг пуд эки шынарлыг тарааны күрүнеге дужааган болгаш саткан. Күрүнеге тараа дужаары болгаш садары үргүлчүлеп турар. Күрүнеге бир миллион үш чүс муң пуд эки шынарлыг тарааны дужаар болгаш садар деп хүлээлгени районнуң колхозтары болгаш совхозтары 1958 чылдың октябрь 10-га чедир күүседир деп шиитпирлээн. Оон аңгыда алган хүлээлгеден ажыр элээн хөй тараа күрүнеге дужааттынар болгаш саттынар.

Таңдының тараажыларының кайгамчыктыг чедиишкиннери болза, районнуң ажылчы чон бүрүзүнүң чоргааралы болур. Тараа дээш ол бүгү улустуң демиселинге бистиң механизаторларывыс, МТС болгаш колхозтар, даг экспедициязының АТК-зының автоколоннзазының, Минусинск АТК-зының, № 2 АТК-ның автомашиналарының чолаачылары улуг күжениишкинни үндүргеннер. Олар комбайннардан шаңнарже, Бай-Хаактың, Кызылдың, Балгазынның тараа хүлээп алыр пункттуларынче бир миллион ажыг пуд тарааны сөөртүп чедиргеннер. Бүгү улустуң бо херээнге Кызылдың, Бай-Хаактың ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары, Кызылдың башкы институдунуң студентилери болгаш районнуң ортумак школаларының өөреникчилери биче эвес салыышкынны киирген.

Алган хүлээлгелерни күүседир талазы-биле районнуң бүгү колхозтары болгаш совхозтары идепкейлиг киришкен. Ындыг болза-даа, бо херекке «Тиилелге» колхозтуң колхозчуларының онза идепкейлиг киришкенин демдеглээри чугула. Бо колхоз 1.600 гектар шөлдүң тараа культураларының ажаап алыышкынын районга бир дугаарында дооскан болгаш Таңдының 1.300 муң пуд тараазынга киириштир бодунуң хүлээлгезин районга база бир дугаарында күүсеткен. Колхоз күрүнеге 1.700 ажыг тонна тарааны саткан. Колхоз ам-даа элээн хөй тарааны күрүнеге садар. Ол көдээ ажыл-агый артели сиген белеткээриниң планын 106 хуу, силос салырын 113,3 хуу күүсеткен. Күрүнеге тараа садар талазы-биле Сталин аттыг колхоз бодунуң хүлээлгезин күүседип, 1.600 ажыг тонна тарааны күрүнеге саткан. Күрүнеге тараа дужаар талазы-биле хүлээлгелерни күүседириниң херээнге «Элегес» совхозтуң коллективи улуг салыышкынны киирген. Совхоз октябрьның 5-ке чедир 7 муң тонна тарааны күрүнеге саткан. Совхоз ам-даа хөй тарааны күрүнеге садар.

Ындыг болза-даа бо чамдык чедиишкиннер-биле кады партия, совет, көдээ ажыл-агый болгаш хөй-ниити организацияларының ажылында улуг четпестер бар. Районнуң ажыл-агыйларының хөй кезиниң дүжүт ажаап алыышкынының хуусаазын аажок узамдыктырган. Дүжүт ажаап алыышкыны кедергей багай чоруп турар. Ажаап алыышкын эгелээнден бээр 40 ажыг хонуктар эрткен, а тарааларның чүгле 83 хуузу кестинген. Комбайннар, автомашиналар, тараа арыглаар машиналар чогуур күчүзүнге чедир ажыглаттынмайн турар. Күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкак, колхозчулар ховуда азы мал ажылында четче ажылдавайн турарлар. Ховуда ажылдап турарларның культура-амыдырал талазы-биле негелделериниң дугайында сагыш салыышкынын элээн хөй бригадаларда шоолуг-ла илеретпейн турар.

Комбайнерлерниң, чолаачыларның болгаш өске-даа ажыл ишчилерниң эки дуржулгазын кошкак нептередип турар. Чижээ, Бай-Хаак МТС-тиң комбайнери эш Ураков 25 ажыл хүннериниң иштинде «С-6» комбайн-биле 437 гектар тарааны кестирген. А комбайнер эш Андросов 17 ажыл хүннеринде 5346 центнер тарааны бастырган, комбайнер эш Коровин 30 ажыл хүннеринде 6596 центнер тарааны бастырган. «Тиилелге» колхозтуң комбайнери эш Доржу 400 гектар хире тарааны кестирген. Комбайнерлер П. Козлов, О. Манар-оол, Н. Тунгур болгаш өскелер-даа багай эвес ажылдап турарлар. Ындыг болза-даа оларның ажылының дуржулгазын МТС-тиң дирекциязы болгаш партия организациязы дендии багай нептередип турар. Бо четпестерни доп-дораан узуткаары эргежок чугула. МТС-тиң болгаш колхозтарның комбайн агрегаттарын кедергей багай ажыглап турар. «Революцияның чалбыыжы», «Совет Россия», «Кызыл партизан» колхозтарда комбайннар техниктиг четпестерниң болгаш өске-даа чылдагааннарның хараазы-биле болганчок-ла аңаа туруп бээр чоруктар бар. Комбайннарның дүнеки үеде ажылын багай организастаан. Бай-Хаак МТС-тиң комбайнери эш Румянцев «С-4» комбайн-биле 11 ажыл хүннериниң иштинде чүгле 47 гектар тарааны кестиргени, комбайнер В. Горбунов 8 ажыл хүннеринде «С-6» комбайн-биле 39 гектарны кестиргени, комбайнер эш Волков 13 ажыл хүннеринде 49 гектарны кестиргени таварылга эвес.

Чамдык комбайнерлерниң дуржулга чок чоруундан болгаш ажылга кичээңгей чок чоруундан аңгыда техниктиг хандырылга болгаш техниктиг дузаламчы база контроль ам-даа кошкак тургустунган. «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң механиги эш Рыбкин ажаап алыышкынның бүгү дургузунда эш Филимонов бригадирлээн № 1 бригадага чүгле чаңгыс катап чораан, ынчаарга ол бригадада тараа ужуп чыдыпкан, ону ажаап алыры нарыыдаан. Техниктиг чылдагааннарның хараазы-биле 9 комбайндан 4 комбайн хүннүң-не аңаа туруп турар. А эш Рыбкин бодунуң хуузунда херээ-биле Кызылда болгаш Балгазында хап турар. Бо колхозта ажаап алыышкын кончуг багай чоруп турар. Октябрьның 3-ке чедир 2400 га тараа кестинмээн. Күрүнеге тараа садар талазы-биле хүлээлге чүгле 45 хуу күүсеттинген.

Ажаап алыышкын техниказының бүдүрүкчүлүүн бедидери кезилдени чедиишкинниг чорударының шиитпирлиг чепсээ болур. Дүжүт ажаап алыышкынын дүрген доозарының болгаш күрүнеге тараа садар талазы-биле хүлээлгелерни күүседиринге улуг курлавыр болза, күш-ажыл кылып шыдаар бүгү колхозчуларны ховуда ажылче хаара тудары болур. Ындыг турбуже күш-ажыл кылып шыдаар дыка хөй колхозчулар колхозтуң кандыг-даа ажылынга киришпейн турар. Чижээ, «Революцияның чалбыыжы» колхозта механизаторларның кадайларының хөй кезии колхозта ажылдавайн турар. Эш Филимонов бригадирлээн № 1 бригадада 97 кижи ажылдап турар, оларның иштинде колхозчулар чүгле ийи кижи, 15—20 хире механизаторлар, а оон артканнары мобилизастаттынган кижилер болуп турар. Шак ындыг байдал өске-даа бригадаларда база бар. Колхоз баштаар чериниң, партия организациязының сорулгазы болза күш-ажыл шыдаар бүгү-ле колхозчуларны ажылга хаара тудары болур.

Бүгү партия организациязының, ховуларның бүгү-ле ажыл-ишчилериниң сорулгазы болза, дүжүттүң чидириглери-биле демисел болур. Ындыг болза-даа тарааны шаңнарже, тараа хүлээп алыр пункттуларже сөөртүр үеде тарааның улуг чидирии болуп турар. Оруктар санай хөй тараалар төгүлген, ажаап алыышкын үезинде, ылангыя ужуп чыдыпкан тарааны кестирерде тараа чидирии база боор турар. Ужуп чыдыпкан тарааны бедик кылдыр кестирип, тарааның 25 хуузун чидирген комбайнер Шелеповтуң кестиргени 28 га шөлдү «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң баштаар чери болгаш агроном эш Гусева хүлээп албааны болгаш ооң когаралын эш Шелеповтуң күзели-биле төлеттирер деп шиитпирлээни кончуг шын.

Районнуң партия организациязының сорулгазы болза, дүжүт ажаап алыышкынының болгаш күрүнеге тараа садарының талазы-биле ажылда четпестерни узуткаары, ажылдың бүгү-ле звеноларынга чогуур күжениишкинни тургузары болур. Октябрьның 4-ке чедир планныг тарылгадан 9 муң гектар хире тараа кестинмээн сыпта хевээр болгаш «Революцияның чалбыыжы», «Кызыл партизан» колхозтар дүжүт ажаап алыышкынының талазы биле онча хожудап турар. «Найырал» колхозта ажаап алыышкын талазы-биле организас чок чорук үргүлчүлеп турар. Бо колхоз ажаап алыышкынче бүгү колхозтардан мурнап кирген хирезинде 1000 хире гектар тарааны амга чедир кезип албаан. Күрүнеге тараа дужаар болгаш садар талазы-биле алган хүлээлгелерни 1958 чылдың октябрьның 10-га чедир күүседир болгаш тарааларның кезилдезин, үрезин уруушкунун, келир чылдың дүжүдүнүң үндезини күскү чер андарыышкынын колдуунда доозар дээш хову бригадаларынга политиктиг болгаш организакчы ажылды күштелдирер ужурлуг.

Октябрьның 4-ке чедир чүгле 83 хуу күүсеттинген сиген планын күүседирин чедип алыр, бүгү саваңны бөлүп сарааттаар, күрүнеге эът, сүт дужаар болгаш садар талазы-биле планны күүседир херек.

Бо бүгү ажыл-агый, политиктиг сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээри ховуда, фермада, тудугда ажылдап турар кижилерден хамааржыр. Оларның дугайында хүн бүрүнүң сагыш салыышкынын илередири чугула. Ындыг болза-даа чамдык удуртукчуларның талазындан ол дугайында сагыш салбайн турар. Чижээ, «Межегей» совхозтуң директорунуң хүлээлгезин күүседип турар эш Рагулин бригадаларда ажылдап турар кижилер ортузунга культура-массалыг ажыл чорудар хамаан чок, оларның аъш-чемин, хонар дүжер черин безин багай организастаан. Бригадаларда радио, музыка херекселдери чок. Партия организациязы (секретары эш Иванов) ол четпестерни узутказа чогуур.

Районнуң партия организациязының сорулгазы болза, бүгү ажыл-ишчилерниң күжениишкинин ажаап алыышкынны дүрген доозарынче, күрүнеге тараа садарын күүседиринче мобилизастаары, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 41 чыл оюнга болгаш СЭКП-ниң XXI съездизинге төлептиг ужуражыры дээш социалистиг чарышты калбартыры болур.

П. ГОРЕЛОВ.

СЭТА-ның корреспондентизиниң айтырыынга
Н. С. Хрущевтуң харыызы

Октябрьның 1-де парлалга конференциязынга АКШ-тың президентизи Д. Эйзенхауэрниң чамдык чугааларынга холбаштыр ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевка СЭТА-ның корреспондентизи дараазында айтырыгны салган:

Угундан тура кыдат девискээрлерни чанкайшичилерден хостаарынче угланган КУР-нуң Тайвань өөштүң районунда хөделиишкиннериниң хамаатылар дайыны, тодаргайлаарга кыдат улустуң иштики хереэ кылдыр санап черле болбас деп октябрьның 1-де парлалга конференциязынга АКШ-тың президентизи Д. Эйзенхауэр бадыткап турган. Бодунуң ол бадыткалын үндезилеп, президентиниң медеглээни: «бир эвес ол—хамаатылар дайыны чүве болза, чүге Россия бодунуң чагаазынга дээрги Хрущевтуң сөстери-биле ол дайынга киржиринге белен бис деп чугаалап турарыл? Бир эвес ол—хамаатылар дайыны чүве болза, ол чугааның ёзулуг ужур-утказын мен мырыңай билбейн турарым ол-дур».

АКШ-тың президентизиниң ындыг чугаазын канчаар үнелеп көрүп болурул? Ындыг бадыткалдар кылырынга Совет чазактың чаңгыс-даа медеглели үндезинни бербейн турар дээрзи билдингир болгай.

Моон адаанда Н. С. Хрущевтуң бо айтырыгга харыызын парлаан.

Тайваньның районунда болуушкуннарның дугайында айтырыгның талазы-биле Совет чазактың билдингир медеглелдерин үстүнде айыткан парлалга конференциязынга президент Эйзенхауэр мырыңай шын эвези-биле тайылбырлап турган дээрзинге бүрүнү-биле чөпшээрежип тур мен. Совет Эвилелиниң туружун ындыг янзы-биле ыят чокка хажыдып турарының дугайында чүгле кайгаашкынны илередип болур. Ындыг аргаларны херглей бээр деп кажан-даа бодаваан кижи мен. Тайвань өөште байдалга хамаарышкан бистиң медеглелдеривисти АКШ-тың президентизи шын эвес билип турар-дыр дээрзинге мен ам-даа болза бүзүреп турар мен. Ынчаарга бир эвес Совет чазак Ыраккы Чөөн чүкке тайбыңны камгалаарының дугайында сагыш салырынга үндезилеттинген медеглелдерин черле ынчаш хажыдып турар чүве болза, ол дээрге ындыг аргаларны херглеп турар кижилер тайбыңның эрге-ажыктарын эвес, харын кончаа тып алыр дээш улустар аразының дүшкүрлүг чоруун улам улуу-биле чидиглендиреринче болгаш чаа дайынның белеткээринче угланган шугумну чорудуп турар АКШ-тың чогуур кызаа бөлүүнүң эрге-ажыктарын удуртулга болдуруп турар дээрзиниң дугайын ол чорук херечилеп турар-дыр.

Ынчалза-даа барымдааларга баш бурунгаар чөрүшкек болуп турар бадыткалдарның дузазы-биле Совет Эвилелиниң туружун хажыдыышкынныг хевир-биле тайылбырлаарын кым-бир кижи оралдажып турар чүве болза, ол чорук оларның авторларының көрдап турары түңнелдерге чедирип шыдавас. Совет Эвилелиниң туружу тодаргай, чайгылыш чок болгаш билдингир. Ылаңгыя президент Д. Эйзенхауэрге чагааларынга Совет чазак болза, бир эвес бистиң өңнүүвүс болгаш эвилелчививис—Кыдат Улус Республикага удур дайынны АКШ өскүдүптер чүве болза, КУР-биле найыралдың, эвилелдиң болгаш бот-боттарынга дузалажырының дугайында керээни ёзугаар бодунга алган хүлээлгезин Совет Эвилели бүрүнү-биле күүседир болгаш Кыдат Улус Республикага удур халдаашкын—Совет Эвилелинге удур халдаашкын болур дээрзин Совет чазак шуулу-биле болгаш ийи арын чогу-биле медеглээн болгай.

Президент Эйзенхауэрниң бадыткап турары ышкаш, Кыдаттың хамаатылар дайынынга киржиринге Совет Эвилели белен дээрзиниң дугайында каксы безин бадыткал мында кайда бар-дыр ынчаш? Чок, бис өске чүүлдүң дугайын медеглеп турган бис, база медеглээр-даа бис, ол чүл дээрге: бир эвес Кыдат Улус Республикага даштыкыдан халдаашкын кылыр болза, улам тодаргайы-биле чугаалаарга, бир эвес КУР-га АКШ халдаар болза, Кыдат Улус Республикага Совет Эвилели дузалаар апаар.

Кыдаттың иштики херектеринге АКШ-тың холгаарлаашкыны Кыдат Улус Республика-биле шууд дайынныг үскүлежиишкинниң мырыңай кызыгаарынга Каттышкан Штаттарны чедирип турар кылдыр, Ыраккы Чөөн чүкте байдал шак ынчаар тургустуна берген чүве төлээде, Совет чазак ындыг сагындырыгны кылыры эргежок чугула-дыр деп санаан. Бир эвес АКШ ол кызыгаарны ажа базыптар чүве болза, Совет Эвилели ийинге көрүп олура албас. Ынчалза-даа кыдат улустуң чанкайшичи бөлүкке удур чорудуп турары хамаатылар дайынга бис киришпейн турган бис, киржир деп бодавайн-даа турар бис.

Иштики херектерин бодунуң канчаар көргени-биле тургузуп алыры улус бүрүзүнүң мырыңай-ла бодунуң чарылбас эргези болур. Цзиньмыньдао болгаш Мацзудао деп бодунуң ортулуктарын эгидип алыр болгаш Тайваньны база Пэнхуледаону хостап алыр деп бодап турары кыдат улустуң иштики хереэ болур. Ол черлер болза, Американы Колумбунуң ажыдарының ырак мурнунда-ла Кыдатка хамааржып турган дээрзи билдингир болгай. Кыдаттың кургаг черинден ойлаттырыпкан чанкайшичи бөлүкке удур демиселди туюлунга чедирер болгаш угундан тура кыдат девискээрлерни хостап алыр талазы-биле кыдат улуска моондак кылыр деп АКШ-тың чазааның оралдажыышкыннары болза, Кыдатта хамаатылар дайынга Каттышкан Штаттарның каржы болгаш чажыды чок холгаарлаашкыны болуп турар.

Ол дугайын президент Эйзенхауэр ыыт чокка эрттирип турар-дыр.

Кыдаттың иштики херектеринге АКШ-тың шыдаттынар арга чок холгаарлаашкынының, америк чепсектиг күштерниң Тайвань өөштүң районунда агрессчи хөделиишкиннериниң чедирип болуру бүгү-ле уржуктар дээш улустарның мурнунга, төөгүнүң мурнунга АКШ-тың чазаа канчаар-даа аажок улуг харыысалганы бодунга ап турар-дыр дээрзин база катап демдеглээри эргежок чугула деп түңнелинде санап тур мен.

ТУДУГЖУНУҢ БАЙЛАКШЫЛДЫГ АМЫДЫРАЛЫ

Ыңгылак суур сөөлгү чылдарда таныттынмас кылдыр өзүп сайзыраан. Элээн каш чаа кудумчулар тыптып белгилээн культура, бүдүрүлге тудуглары болгаш чурттаар бажыңнары тургустунган. Шак ол тудугларда Хиликпен Кадыг-оолович Кужугеттиң кылыышпаан бажыңы ховар. Ол үр үеде тудугга ажылдап келген.

«Большевик» колхозтуң суурунуң төп кудумчузу «Барлыкта» Хиликпен Кадыг-ооловичиниң бажыңы турар. Иштинче кире бээрге ханада хоолааш аскылап каан хүндүлел бижиктер ооң ээзи мөгаг чок күш-ажылчы деп чүвени чугаалап турар.

Кужугеттиң кадайы Серемаа чеди уругларның иези. Оларның Варя-биле Эрес-оглу школада өөренип турарлар, а Сарыг-оол Совет Арминың хүрээлениинде албан эрттирип турар. Кужугеттерниң колхозта ажылдап турар Кара-оглундан аңгыда үжү школа назыны четпээн.

Кужугеттиң бажыңы ийи өрээл. Бирээзин уруглар кичээлдээринге таарыштыр кылган. Чайыннап турар илчирбелиг демир оруннардан аңгыда идик-хеп суггар шкаф, аъш-чем буфеди бажың иштин чазап турарлар. Ханаларны агарты чугайлааш, шалазын кылайты дозулап каан.

Ол өг-бүлениң кежигүннери 1957 чылда 800 ажыг күш-хүнү ажылдап алгаш, 3 тонна тараа, 2000 рубль алганнар. Серемаа ногаа бригадазында ажылдап турар. Олар бо чылын ажыл-агый чылы төнмээнде безин 500 ажыг күш-хүнүн ажылдап алганнар.

Хиликпен Кадыг-оолович ам тудуг звенозун удуртуп турар. Ол тудугга ажылдап киргеш, 10 аныяк бызаңчыларны боттарының хереэниң мастерлери кылдыр өөреткен. Кужугеттиң звенозу бо чылын 6 чурттаар бажыңнарын тудар планныг турган, 9 бажыңнарны туткан.

Хиликпен Кадыг-ооловичиниң өөнүң ишти ном, солун номчууринга ынак. «Шын», «Чаа амыдырал», «Сылдысчыгаш» солуннарны чагыгкаш көктеп алган

К. ХЕРТЕН.

ДҮЖҮТ АЖААП АЛЫЫШКЫНЫН ДҮРГЕН ДООЗАР

* *

Күш-ажылчы көдүрлүүшкүн

Партияның ээлчег чок XXI съездизин чыылдырар дугайында СЭКП ТК-ның Пленумунуң доктаалы «Элегес» совхозтуң коллективиниң күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүн болдурган.

Бүгү бригадаларга, фермаларга Төп Комитеттиң Пленумунуң доктаалын таныышкаш, ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар боттарынга бедиткен социалистиг хүлээлгелерни ап, планда ажыр 7500 тонна тарааны, өскээр чугаалаарга планда көрдүнгенинден 3 катап хөйнү күрүнеге киирип бээрин шиитпирлээннер. Коллектив ол хүлээлгезин күүсетпишаан, октябрь 5-те күрүнеге 6911 тонна эки шынарлыг тарааны киирген.

Дешпилгелиг арганың—аңгылап ажаарының ажыктыын билген бис. 8500 га тараа культураларының 5 муң ажыг гаазы ол арга-биле кестинген. Машинист-комбайнерлер В. Көкей-оол, Н. Точилкин, И. Шызин, Л. Динеев, А. Токошуров олар лафеттиг жаткалар-биле 15—16 ажыл хүннеринде 300—400 га тарааны кестиргеннер. Комбайнер А. Мирошников, Иван болгаш Геннадий Готериннер, К. Мадисон, И. Глызин, А. Писегов болгаш өскелер-даа «С-6» комбайннар-биле тавычалар болдуруп бастырарының хүн нормазын үргүлчү 2 болгаш оон-даа хөй катап күүседип келгеннер.

Областың көдээ ажыл-агый транспорт черинин чорудуп бергени чолаачылар Мязин, Лоптьев олар тарааларны үзүктел чокка сөөртүп турарлар. Совхозтуң ажаап алыышкынын ажылдарынга Хову-Аксы комбинаты улуг дузаны чедирип, 650 тонна силосту салып берген. Ам ол коллективтен чүс хире кижи дүжүт ажаап алыышкынында доктаамал дузалажып турар. Өвүр районнуң «Төргалыг» колхозундан эш Ооржактың башталгазы-биле дузалажып чедип келген колхозчулар оңза чүткүлдүг ажылдааш, 400 ажыг тонна тарааны кургадып, арыглаан болгаш күрүнеже чорудуп берген.

Ам 4 муң га черниң тараалары тавычаларда салдынган. Октябрь 10-да бүгү дүжүттүң ажаап алыышкынын болгаш күрүнеге тараа дужаар хүлээлгезин бүрүн доозарын, үрезиннерни, мал чемнерин болгаш өске-даа фондуларны четчелеп урарын, а ол ышкаш 2800 га черниң аңгыс андарылгазын доозарын хачдырар дээш коллектив чүткүлдүг ажылдап турар.

Совхоз мал чеминге 10 муң тонна эки шынарлыг силосту салып алган азы саар инек бүрүзүнге 15 тонна, хой бүрүзүнге 3 центнер силос белеткеттинген. Күрүнеге сүт болгаш эът дужаарының чыл планын Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 41 чыл оюнуң хүнүнге чедир күүседирин коллектив хүлээнген.

Совхозтуң малчыннары кышка удур белеткел ажылдарын чедиишкинниг чорудуп турарлар. Кадарчылар О. Суваң-оол, Г. Шилги, К. Шой-Сүрүң болгаш өскелер-даа кажааларын эки септеп алгылаан. Саар инектер бригадирлери П. Гарачи, Г. Морозов олар баштаан коллектив инек, бызаа кажааларын база-ла эки септеп алганнар.

Дүжүт ажаап алыышкынының, күрүнеге тараа дужаалгазының үезинде хову, трактор бригадаларынга, шаңнарга партийжи-политиктиг болгаш агитас-массалыг ажыл багай эвес тургустунган. Партия организациязы бо ажыл эгелээр мурнунда-ла бодунуң планын чогаадып кылган болгаш ажылдың кол-кол участоктарынга коммунистерниң күжүн таарыштыр тургускулаан, а ол ышкаш беш бригадаларның, түс-түс механизаторларның ортузунга социалистиг чарышты калбарткаш, ооң хүлээлгелериниң күүседезин хүн-бүрүде база беш хонук болгаш-ла түңнеп, тиилекчилерге Кызыл тукчугаштарны, вымпелдерни тыпсып келген. Ажаап алыышкынның мурнакчыларын Хүндүлел самбыразынга үргүлчү демдеглеп, бригадалар бүрүзүнге көргүзүг самбыраларын организастап турар.

Агитколлективтиң составында 16 агитаторлар бар. Оларның аразында эштер А. Николаев, В. Сысоева болгаш өскелер-даа механизаторларга, тараажыларга үргүлчү барып, оларның ортузунга беседаларны болгаш солуннар номчулгазын чорудуп турарлар. Бригадаларда, шаңнарда агитхуудустар бир хонгаш-ла үнери чаңчыккан. Ылаңгыя агитатор М. Морозова ажаап алыышкын хүннеринде агитхуудустарның 12, «Крокодилдиң» ийи номерлерин үндүрген. Клубтар эргелекчилери Мардоньева, Баргина, библиотекарь Лыкова олар хана солуннар ажылынга идепкейлиг киржип келгеннер.

Ынчалза-даа чаагай үнген дүжүттү ажаап алырынга совхоз бодунуң аргаларын ам-даа чедир ажыглап шыдаваан. Подпорщиктер, лафеттиг жаткалар чогуур үезинде белеткеттинмээн болган. Механизатор кадрларның чедишпезинден ажаап алыышкынның баштайгы үезинде чамдык агрегаттар ажыл чок турар чорукка таваржып тургулаан.

Ховунуң ажыл-ишчилериниң ортузунга политмассалыг ажылдың ам-даа четпезин миннир ужурлуг бис. Хову турлагларында ажылдап турар кижилерни кинофильмнер, концерттер, радио дамчыдылгазы-биле хандырар ажыл багай тургустунган.

Айыттынган четпестерни чайладыр талазы-биле партия организациязы болгаш совхозтуң дирекциязы чогуур хемчеглерни ап турар. СЭКП-ниң XXI съездизинге алдар кылдыр Төрээн чурттуң тараа шыгжавырынга 600 муң пуд тарааны киирип бээр хүлээлгезин алдарлы-биле күүседир дээш совхозтуң коллективи улам-на улуг күжениишкинниг ажылдап турар.

Б. БИДАГАЕВ,
совхозтуң партия
организациязының секретары.

Ээнзирээн бригада

Каа-Хем районда «Кызыл тук» колхозтуң Белбейде бригадазы бар. Ооң эргезинде 100 хире инектер, 200 ажыг га тараа шөлү, 10 ажыг га ногаан сула тарылгазы бар. Башкарып чадаар хире аажок улуг ажыл ында чок. Ындыг болза-даа аңаа баргаш көөрге—ээнзиргей-ле чүве. Инек болгаш бызаа кажаалары септеттинмээн, кыжын мал чемгерер шаарап кажааларны ынай бээр дажыглап, оттулуп каапкан. Кышкы кажааларның иштин арыглаттынмаан болгаш дезинфексилеттинмээн.

Чазын тараажылар Белбей ховузунга 100 га ажыг кызыл-тасты, 100 га арбайны тарып кааннар. Олар кайгамчык чаагай кылдыр үнген. Ынчалзажок оон ажаалгазы чорбайн турар. МТС болгаш колхоз баштаар чери ол тарааны кезери-биле мурнунда комбайнга ажылдап чорбаан А. Пахоруковту чорудуп каан. Сески сезонну эрттирип турар эрги, эки септеттинмээн «С-4» комбайн-биле ол комбайнер чартык ай иштинде чадажып келгеш, сентябрь 15-ке чедир чүгле 2-ле га черниң тараазын арай бээрда кестирген. Комбайнерге дуза көргүзери-биле МТС-тен кым-даа келбээн, колхоз баштаар чери-даа ону сонуургап көрбээн.

Белбейде мал-даа, чер-даа ажылын кылып турар кижилерни удуртуп, бригадир хүлээлгезин күүседип турар эш Карповтуң ажылды башкарып турары тергиин кошкак. Чижээ, сентябрь 13-те тракторист Лубошников биле моторист Панин олар ажылдың изиг түлүк үезинде хүнзедир арагалааш, 14—15-тиң хүннеринде ажылга үнмээннер. Бригадир ол ажыл үскен арагачыларга хемчег көргүспээн. Оон ыңай суурнуң чоогунда бышкан чаагай арбайда болгаш сулада ферманың инектерин кадарып, ону чирттип база ужур бастырып турар. Эш Карпов ону-даа херекке албаан, харын бодунуң хууда ажылын кылып, удуртса чогуур ажылын башкарбайн турар.

Ол бригадада ээнзиргей чорукту чамдык чиижең кижилер аажок эптиг ажыглап турарлар. Чижээ, Үжепте үш малчыннарны Середкин деп кижи бригадирлеп турар. Ол кижи бодунуң эргезинде үш ажылчын аъттарлыг. Ооң бирээзин каттынга чайладыр аржааннадып мундурган, өскелерин бодунуң, кадайының төрелдеринге база өңнүктеринге аннап, каттап, тооруктап мунарынга берип турар. Ол ышкаш Чивейде «бригадир» Страдувцев база-ла хуу кижилерге колхоз аъттарын хөлезилеп мундурар, ооң ажылын боду көөр «удуртулганы» хандырар кижи болган. Белбейде «улуг бригадир» Карпов база-ла «бичии бригадирлер» ышкаш, хуу кижилерге аъттарны хөлезилээр бир янзы «удуртулганы» боттандырып турар. Чижээ, часкы тарылганың изиг түлүк үезинде колхозтуң аъттарын Белбейде хуу кижилерниң огородун андарарынга берип турган, ам ол «бригадир» аъттарны хуу кижилерге сиген, ыяш сөөртүп алырынга берип турар.

Белбейде бригадада Кызылдың башкы училищезинден келген, студент Т. Танаага баштаткан 7 кижи ажылдап, ногаан суланы ажаарынга, өске-даа ажылдарны кылырынга ак-сеткилдиг киржип турарлар. Ынчалзажок ол эштерге таарымчалыг чурттаар байдалды колхоз баштаар чери-даа, бригадир-даа тургузуп бербээн. Студентилер бир бажынга удуур нарыларны боттары кылып алганнар. Оларны чем продукт аймаа-биле четпес хандырып турар.

Ол ээнзиргей бригадада кижилер кандыг-даа харыысалга, күжениишкин чок ажылдап турарлар, бүгү эт-сеп чер болганда октаттынгаш үян-даян чыткылаар.

Ында кижилерниң чугаазы-биле алырга, колхоз даргазы эш Дикунов ында-хаая буу-хаа чоргулап турар. Ынчалза-даа ээнзиргей бригаданы сегидер хемчегни албаан.

С. ТАМБА,
Белбей суур.

Школачыларның шефтээшкини

Бо чылын Чаа-Хөлдүң «Найырал» колхозу бедик дүжүттүг тараа культураларын болгаш картофельди ажаап ап турар. Ол чаагай дүжүттү ажаарынга Үрбүн чеди чыл школазының башкылары болгаш өөреникчилери боттарының салыышкынын база киирип турар.

Олар чамдык дыштаныр хүннерде капуста, картофельди ажаарынга дузалашканнар. Сентябрьның бирги чартыында шефтер чорудуп турган, колхозтуң 15 тонна капустазын ажаап берген болгаш 5 тонна картофельди каскаш, дажып бергеннер. Аңаа болдуунда эге болгаш 5—6—7 класстарның өөреникчилери киришкеннер.

Ынчаарга чоокта болган воскресникте школа коллективи ниитизи-биле 7 тоннадан хөй картофельди казып, сөөртүшкеннер. Аңаа чедиги классчылар: Д. Каадыр-оол, Д. Сувак, С. Союнмаа, Х. Манак, С. Анай, С. Чечек болгаш оон-даа өскелер кызымаккай ажылдааннар. Ооң-биле кады ногаа бригадазынга школа коллективи агитхуудусту үндүрүп, концертти көргүзүп турар.

В. АРАКЧАА.

• • •

Эрзинниң Нарын чеди чыл школазының башкылары болгаш 5—6—7 класстарының өөреникчилери ында «Коммунизмче орук» колхозтуң 30 га черниң картофелин казарынга шефтерни 4 удаа организастааннар.

У. ДЫКАА.

Партия чырыдыышкынының идея-кижизидилгелиг ролюн бедидер

Л. ИЛЬИЧЕВ,
СЭКП ТК-ның пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи.

Коммунистиг партия, бүгү совет улус СЭКП-ниң ээлчег чок XXI съездизинге уткуштур улуг сорук кириишкинниг чоруп олурар. Партияның ам болур съездизи төөгүлүг улуг болуушкун болур, коммунистиг тургузуушкуннуң чаа улуг сорулгаларын салыр. Бүгү идеологтуг ажылды улам бедик деңнелге тургузарын, партияның болгаш Совет күрүнениң политиказының идепкейлиг, медерелдиг нептередикчилери болур ужурлуг коммунистерниң марксисчи-ленинчи кижизидилгезин бүгү тала-биле экижидерин партия организацияларындан ол улуг сорулгалар негеп турар.

Марксизм-ленинизмниң идейлиг байлактарын пропагандалаарын болгаш бистиң кадрларывыстың, ажылчы чоннарның калбак массаларының ону ханы шиңгээдип алырын бистиң партиявыс улуг ужур-дузалыг деп көрүп турар. Партия болза ажылчы чоннарның политиктиг чырыдыышкынын бодунуң төрээн хереэ болгаш хан-дамырындан холбашкан, бирги ээлчегниң хүлээлгези кылдыр көрүп турар. Марксисчи-ленинчи теория ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлуларының билиглери-биле чепсеглеп, ажылчы чоннарның оруун чырыдып берип, оларны сорук киирип, коммунистиг ниитилелдиң миллион-миллион тургузукчуларының маадырлыг күш-ажылын медереп билиринге өөредип турар.

Сөөлгү ийи чылдарның иштинде партия организацияларының марксисчи-ленинчи өөредигни удуртур талазы-биле бүгү ажылы СЭКП-ниң XX съездизиниң айтыышкыннарынга болгаш СЭКП ТК-ның «партия чырыдыышкынының системазында өөредилге чылының түңнелиниң болгаш чаа өөредилге чылында партия организацияларының сорулгаларының дугайында» деп 1956 чылдың август 21-де доктаалынга дүүштүр тургустунуп келген. Коммунистиг тургузуушкуннуң практиказындан, коммунизмниң материал-бүдүрүлгелиг баазазын тургузарының, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң сорулгаларындан пропаганданың хооруг чоруун ажып эрттеринче марксизм-ленинизмниң теориязын чүгле тайылбырлаар эвес, харын ол теорияның амыдыралга херек кырында боттанырынга дузалаан турарынче кол кичээнгейни угландырган турган.

Партийжи пропаганданы чорударынга ол чугула эргилде болза ооң идепкейлиг деңнелин бедидеринге, догматизмни болгаш шээжилээр чорукту ажып тиилээринге дузалаан, теорияның амыдырал-биле чоокшулаарынга дузалаан болгаш ооң-биле политиктиг өөредилгениң мобилизакчы база кижизидикчи ужур-дузазын дыка бедиткен. Марксисчи-ленинчи теорияның бүгүнү тиилеп турар күжү болгаш улуг амыдыралчызы болза харын теорияның практика-биле, массаларның практиктиг ажыл-чорудулгазы-биле база эң чугула эрге-ажыктары-биле чарылбас харылзаалыында болуп турар.

Пропаганданың практика-биле харылзаазының күштелгенинден амыдыралдың бүгү адырларынга ажыл-херектиң экижииринге, коммунистерниң идеялыг кижизидилгезинге үре-түңнелдиг салдарлыг болуп турары партия чырыдыышкынының системазынга эрткен өөредилге чылының дуржулгазы көргүзүп турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Октябрьның 40 чыл оюнга таварыштыр болган сессиязының материалдарын, коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилериниң Москвага болган Чөвүлел хуралының төөгүлүг документилерин, СЭКП ТК-ның Пленумнарының доктаалдарын, амгы үениң ревизионизмниң буржуазчы утка-шынарын сойгалап турар документилерин өөренирин калбаа-биле организастаан турган. Ол документилерни өөренгени улуг ажык-дузалыг рольду ойнаан, амгы үениң чугула айтырыгларынга пропаганданы чоокшулатканын, бүгү пропаганда ажылының деңнелин бедиткенин фактылар көргүзүп турар.

Партия чырыдыышкынының системазынга эрткен өөредилге чылында марксизмниң экономиктиг теориязын өөрениири улуг черни ээлеп турган. Бөлгүмнерге, семинарларга болгаш ийи чылдың школаларынга 1,5 миллион партия кежигүннери болгаш кежигүнге кандидаттар экономиктиг белеткелди алганнар. Экономиктиг өөредилгениң эки организастааны, билиглиг, бүдүрүлгени эки билир кижилерни пропагандага киириштиргени, экономика эртеминиң боттуг болгаш эң чугула айтырыгларының талазы-биле теориялыг конференцияларны эрттирериниң практиказы бүдүрүлгениң экономиказын ханы анализтээринге, бүдүрүкчү күштерниң өзеринге, чаа-чаа кур күштерни тыварынга болгаш ажыглаарынга, бүдүрүлгениң чаартыкчыларының дуржулгазын билдилиг түңнеп, шиңгээдиринге, бүдүрүлгениң, колхозтарның болгаш совхозтарның ажыл-агыйжы ажыл-чорудулгазын экижидеринге бистиң кадрларга дузалаан.

Эрткен өөредилге чылында СЭКП төөгүзүн өөренип турар коммунистерниң саны ийи катаптан ажыг өскен. Диалектиктиг болгаш төөгү материализмни өөренир талазы-биле бөлгүмнерниң база семинарларның ажылының деңнели элээн хөй партия организацияларында элээн бедээн.

Амгы үеде бот өөредилгениң методу коммунистерниң идея теоретиктиг өөредилгезиниң херек кырында кол методу болу берип турар. Эрткен өөредилге чылында политиктиг бот өөредилге-биле партия чырыдыышкынынга өөренип турган бүгү партия кежигүннериниң болгаш кандидаттарның үштүң бир кезиинден хөйү өөренип турган. Теоретиктиг темаларга лекцияларның шынары экижээн болгаш саны көвүдээн, марксизм-ленинизмниң чугула айтырыгларының талазы-биле улашкак лекцияларны номчууру калбарган.

Партия организацияларының политиктиг чырыдыышкынынга чедип алган эки өскерлиишкиннери болгаш чедиишкиннери чигзиниг чок болгаш улуг. Ынчалзажок СЭКП ТК-ның салган сорулгаларын бүрүнү-биле шиитпирлеттингени ол, политиктиг өөредилгениң чорудулгазында болгаш шынарында четпестер, алдагдалдар, улуг бергелер чок дээни черле ол эвес. Четпестер харын ам-даа кончуг хөй. Элээн хөй бөлгүмнерге болгаш семинарларга ёзу барымдаалаар чоруктар тургузаан, кичээлдерни адакы деңнелге, шынары кулу, сонуурганчыг эвес эрттирип турган, сонуурганчыг санал солчуушкуннары, эш-хуунуң дискуссиялары чорувайн турган. Партияның чамдык организациялары бөлгүмнерниң ажылын контрольдаарын кошкак удуртуп, а чамдыкта удуртурун болгаш организастаарын холга албайн турганнар. Ынчангаш партия организацияларының чаа өөредилге чылында чорулгазы болза пропаганда ажылының эки дуржулгаларын чүгле быжыглаарында болгаш калбаа-биле нептерединде эвес, харын партия чырыдыышкынының системазында өөредилгеге ам-даа шаптыктап турар ол улуг четпестерни ажып эрттеринде болур.

Чаа өөредилге чылында партия чырыдыышкынын организастаарда партия организациялары СЭКП ТК-ның 1956 чылдың август 21-де доктаалын удуртулга болдурар ужурлуг. Пропаганда ажылының идеялыг деңнелин улам ыңай бедидерин чедип алыры, пропаганданы коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгалары-биле улам сырый холбаштырары, СЭКП-ниң теориязын болгаш төөгүзүн өөренирин дыка экижидери эргежок чугула. Пропаганда ажыл дайынчы, шалыпкын шинчилиг, коммунистерни болгаш бүгү ажылчы чоннарны политика-биле, идея-биле каңналдырар, массаларны коммунистиг ёзуга кижизидер, буржуазтыг идеологияга болгаш ооң ревизионистиг чалчаларынга удур демиселге партияның чидиг чепсээ болур ужурлуг.

Цитаталарны доктаадып алган чоруур шээжилекчилерни, ынчалза-даа коммунистиг тургузуушкуннуң ажыл-херээн организастап билбес шээжилекчилерни кижизидер эвес, харын теорияны амыдыралга херек кырында боттандырып билир партияның идепкейлиг, бүзүреддиг политиктиг дайынчыларын кижизидер херек.

Партия организациялары бо чугула сорулгаларны шиитпирлеп шыдаар аргалыг, пропаганда ажылын дыка экижидеринге бүгү эргежок чугула чүүлдер оларда бар. Кижи төрелгетенниң бодалының эң улуг эртинези — марксизм-ленинизмниң классиктериниң ажылдары, СЭКП-ниң болгаш делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң чугула теоретиктиг база политиктиг документилери, политиктиг чырыдыышкынның байлак дуржулгазы, хөй санныг болгаш мергежилдиг пропагандист кадрлар, санап четпес теоретиктиг болгаш политиктиг литература, журналдар, брошюралар оларның эргезинде бар болуп турар. Амгы үеде К. Маркс биле Ф. Энгельстиң чогаалдарының ийиги үндүрүлгези, В. И. Ленинниң чогаалдарының долу чыындызы үнүп турар. Партия чырыдыышкынының идеялыг деңнелин бедидеринге СЭКП төөгүзүнүң талазы-биле марксисчи-ленинчи философияның, марксизм-ленинизмниң үндезиннериниң талазы-биле чаа өөредилге номнары улуг дузаны чедирер.

Чаа өөредилге чылын белеткээрде болгаш чорударда кандыг айтырыгларга кол кичээнгейни салза чогуурул? Политиктиг чырыдыышкынның системазынга кандыг экижидилгелерни киирген турар ужурлугул?

Чаа өөредилге чылында партия чырыдыышкынының четкизинге СЭКП төөгүзүн өөрениири чугула черни ээлээн турар. Бистиң партияның маадырлыг төөгүзүн шиңгээдип алыры болза ажылчы чоннарны коммунистиг ёзуга кижизидериниң, коммунистерниң марксисчи-ленинчи каңналгазының эң чидиг чепсээ болур дээрзин билир херек. Коммунист бүрүзү бодунуң медерелдиг чоруун бедидер дээш, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин шиңгээдип алыр дээш мөгаг чок ажылдаарын СЭКП-ниң Уставы хүлээдип турар. Партияның төөгүзүн билири болза партияның бүгү кежигүннеринге болгаш кандидаттарынга эргежок чугула болур болгаш чоокку чылдарның иштинде ол билигни бүгү коммунистер чедип алган турар ужурлуг. Партия төөгүзүн мурнунда өөренип чораан кижилер бөлгүмнерге болгаш семинарларга бот кичээлдиң аргазы-биле бодунуң билиглерин чаартып, долдуруп алза чогуур.

СЭКП төөгүзүнүң талазы-биле бөлгүмнерге болгаш семинарларга ол эртемни шаанда өөренип турда пропагандистер болгаш дыңнакчылар «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курузун» чүгле номчууру-биле кызыгаарлаттынып каап турганы ышкаш шак ындыг улуг алдагалдарны болдурбаза чогуур. СЭКП-ниң ажыл-чорудулгазының чээрби чыл оюнун дургузунда чугула болуушкуннары-биле байлакшаан партия төөгүзүн ооң түңнелинде өөренмейн турган, бистиң партияның төөгүзүнүң элээн хөй айтырыгларын тайылбырлаарда хажыдыышкыннарны болдуруп турган. СЭКП-ниң төөгүзүн өөренирде В. И. Ленинниң ажылдарын болгаш партияның документилерин хөйү-биле болгаш үргүлчү көөрү чугула, Коммунистиг партияның октябрь соонда үедеги ажыл-чорудулгазын өөренириинге онза кичээнгейни салза чогуур, акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларның дуржулгазын калбаа-биле өөрензе чогуур.

Мурнундаазы ышкаш экономиктиг өөредилге улуг черни ээлээн турар ужурлуг. Мурнунда чамдык экономиктиг бөлгүмнерге болгаш семинарларга экономиктиг чорудулгаларны боттуу-биле анализтеп көөрүп шуут-ла теоретиктиг тайыл-

Культурлуг амыдыралды чаагайжыдарынга херээженнерниң ролю улуг

Бистиң чуртувустуң амыдыралында улуг болуушкун — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXI съездизиниң болур хүнү улам-на чоокшулап орар. Бо хүннерде бистер, бүгү совет кижилер сөөлгү чылдарның дургузунда улуг Төрээн чуртувустуң эртип келген алдарлыг чаагай оруун чоргаарланыышкын-биле хая көрнүп көрүп турар бис. Партияның XX съездизи эрткенден бээр бо кыска хуусааның иштинде Эрзин районнуң ажылчы чоннарының амыдыралынга улуг өскерлиишкиннер болган. Көдээ ажыл-агыйның шыңгыы көдүрери дээш демиселге эрес-маадырлыг күш-ажылдың үлегер-чижээн көргүзүп турар мурнакчы кижилер көвүдээн.

Эрзин районнуң колхозчулары областың өске районнарының ажылчы чоннары-биле бир дөмей чурттталга бажыңнарының, уруглар яслилериниң, школа интернаттарының тудуун эрткен 2—3 чылдарның дургузунда холдуунда тудуп доосkан.

Районнуң экономиказының кол адыры мал ажылы чыл бүрүде улам-на хөгжүп турар. Эрткен кыш Эрзин районнуң мал ажылынга онза бергелерни таварыштырып турган болза-даа мал өстүрериниң күрүне планын бо чылын чүзүннер аайы-биле күүседириниң аргазы бистиң районда бар. Күрүнеге эът, дүк, сүт белеткээриниң планын сентябрь 1-де район күүсеткен болгаш мал чеми белеткээриниң планнарын—силосту 106 хуу, сигенни 105 хуу күүсеткен. Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин калбартыр чорук бүгү чоннуң меатериалдыг чаагай байдалын экижидеринге шиитпирлиг рольду ойнаар.

1950 чылга чедир араттар көшкүн амыдыралдыг чурттап чораан болгаш бажың безин көрбээн кижилер хөй турган. 1945 чылда чүгле Сарыг-Булуңга чаңгыс эге школа, ооң чанында өгге эмнелге салбыры турган болза, ам чүгле район төвүнде эвес, харын колхозтарда ортумак школалар, интернаттар, эмнелге черлери, уруглар яслилери, чунар бажыңнар бар, колхозчуларның бажыңнарында электри, радио киирттинген.

Ам бисте кол айтырыг болза колхозчу бажың бүрүзүнүң, колхозчу бүрүзүнүң культурлуг амыдырал байдалын чаагайжыдары болуп турар. Бо талазы-биле херээжен колхозчуларның ролю улуг. Колхозтар санында уруглар яслилерин, божуур бажыңнарны ажыткан чорук колхоз бүдүрүлгезинге херээженнерниң идепкейлиг киржир аргазын хандырып турар. Ам районнуң колхозчу херээженнериниң дыка улуг нуруузу ниитиниң ажыл амыдыралынга киржип турар апарган.

Колхозтар баштаар черлери, партия организациялары, ылаңгыя «Кызыл сылдыс» колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Борбак-оол, партия организациязының секретары эш Бадарчы), «Коммунизмче орук» колхоз (даргазы эш Шөйжүң) херээжен колхозчуларны колхоз бүдүрүлгезинге киириштирер дугайында сагыш салып, уруглар яслилериниң, божудар бажыңнарның ажылын экижидер дугайында кичээнгей салып турар. Бо чылдың 8 айларының дургузунда районнуң божаан бүгү херээженнериниң чүгле үш кижи боттарының бажыңнарынга божаан болуп турар.

Районнуң школа назылыг бичии уруглары школаларда бүрүнү-биле хаара тырттынган.

Ажылчы чоннуң материалдыг чаагай байдалын экижидеринге, оларның эргежок чугула хереглелин хандырарынга районнуң хереглекчилер ниитилели чугула рольду ойнаар. Бо чылдың 8 айларының дургузунда Эрзин райпо бараан саарылгазының планын 109 хуу күүсеткен, а бир эвес эрткен чылдың ол үези-биле деңнээрге 675,3 муң рубльдиң барааның хөйнү садыглаан. Бо чорук ажылчы чоннуң материалдыг байдалының өзүп, хереглелиниң калбарып турарын айтып турар.

Чурттап орар бажыңнарының иштн арыг-силиг, бажыңнарынга аъш-чемни культурлуг кылдыр кылып турар херээженнер районда хөй. Чижээлээрге, «Чаа орук» колхозта Маадыр ие Имчу, Бижээ-Хөө, «Кызыл сылдыс» колхозта Маша Сереңмаа, Сагаачы Бижээ, «Коммунизмче орук» колхозта Чооду Орус, Чооду Сессаа, Аракчаа Хандываа, Шулуу Ширжиң, Каваа Сереңмаа, «Мөрен» колхозта Севил Дажымба, Мама Белчээ, Кыргыс Дензиңмаа оларның бажыңнарынга кирерге культурлуг, арыг-шевер болгаш четчир демир оруннарлыг, оларның кырындан чоорганнар, шывыглар-биле шып каан, стол, сандайларлыг, шалаларны дозулап, эжик кастыктарын, соңгаларны көрүштүг кылдыр бүдүп алган. Бажың бүрүзүнде плиталыг, хлебти боттары быжырып турар. Өске-даа хөй-хөй колхозчуларның амыдыралы шак ынчаар чаагайжып, культуразы бедип турар.

Колхозчуларның культура амыдыралын бедидериниң, ылаңгыя бажыңнарның иштин культурлуг, чараш, көрүштүг болдурарының херээнге көдээ интеллигенция үлегер-чижекти көргүзер ужурлуг. Бо талазы-биле үлегер-чижекти көргүзүп турар интеллигенция бистиң районда бар. Чижээ, «Мөрен» колхозта медпункт эргелекчизи Соян Даваа, Бай-Дагда ортумак школа башкызы Папа Наталья, Нарында чеди чыл школазының директору Петр Малянов олар колхозчуларның бажыңнарынга баргаш, бажың-балгатты канчаар культурлуг ап турар, уруг-дарыгны канчаар кижизидер дугайында колхозчулар-биле беседаларны кылып, сүмезин берип турар.

Чоннуң культуразын бедидер, амыдырал-чурттталгазын чаагайжыдар талазы-биле районнуң партия, совет, хөй-нииити организацияларының ажылында ам-даа улуг четпестер бар деп чүвени айтыр херек.

Чамдык ырак черлерде малчыннарны санаваска барык бүгү колхозчулар сууржаан, бажыңнарлыг, ындыг болза-даа хөй бажыңнарның крышазы, кладовкалары, плиталары, чем шыгжаар подполье, даштында кудуу, херими, албаннаар бажыңчыгажы чок болур таварылгалар бар. Чамдык бажыңнарга кире бээрге иштики дерилгези багай, шаанда өгге чурттап чораан үеде ажыглап чорааны багай аптараларны, барбаларны эжиктен дөрге чедир чурум чыскаал чок оваалай каап алган болгулаар. Бажыңнарның иштин чугбас, чугайлавас, чамдык колхозчулар идик-хевин үргүлчү эвес чуур, а боттары чунар бажыңга кончуг ховар чунар таварылгалар бар.

Бажың херекселдери — столдар, сандайлар, янзы-бүрү будуктар, идик-хеп болгаш чем шкафтары, шил, уругларның чиик өртектиг хептери дээн чижектиг бараан-нар-биле колхозчуларны Эрзин райпо ам-даа дыка четпес хандырып турар.

Чамдык колхозчу херээженнер хлеб быжырар печкалар чок болганы-биле плиталарның духовкаларынга хлеб быжырып турар ийикпе азы үске далган хаарып турар деп чүвени колхозтар баштаар черлери болгаш партия организацияларының секретарьлары билир, ындыг болза-даа бажыңнарны амыдырап чурттаарынга тааржыр кылдыр тудар дугайында ам-даа херекке албайн турар.

Оран бажыңны культуржудар, аъш-чемни янзы-бүрү болдурар, уругларны культурлуг доруктуруп өстүрер талазы-биле көдээ Советтер чанында херээженнер чөвүлели, херээженнер организакчылары улуг рольдуг. Нарын көдээ Совединиң чанында херээженнер чөвүлели (организакчызы эш Шимит Серен) элээн ажылдарны чорудуп турар. Ынчангаш Нарында «Коммунизмче орук» колхозта хевин чугбайн, чунар бажыңга кирбейн турар херээженнер барык чок. Ол чорукту канчап чедип алганыл дээрге, хевин чугбайн, чунар бажыңга кирбейн турар кижилер кымнарыл деп чүвени тодаратkаш, ындыг кижилер-биле тускай беседаларны кылып, идик-хепти, бажың иштин үргүлчү чуур дугайында ол бодунуң сүмезин берип турган.

Уруг-дарыгны өстүреринге, амыдыралды чаагайжыдып, культуржударынга херээженнерниң ролю улуг дээрге-ле херээженнер чүгле бажың ажылы кылып, чүгле уруг-дарыг азырап, бажыңдан үнмейн олурзун дээни канчап-даа ол эвес. Херээженнерниң хөй ниитиге херектиг күш-ажылы бүгү ниитилелге болгаш аңгы-аңгы өг-бүлелерге-даа чугула, дешпилгелиг херек болур. Бүдүрүлге черлеринге-даа, амыдырал-чурттталга талазы-биле-даа херээженнерге чогуур таарымчалыг байдалдарны тургузуп, оларның бажың ажылын чиигедип, хеп чуур, нииити чемнелге черлериниң четкизин калбартыр болгаш өске-даа хемчеглерни алыры чугула.

ШИМИТ С,

СЭКП Эрзин райкомунуң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи.

Кашка-Дарьин область (Узбек ССР). Хову турлагларында ажылдап турар Карашинск районнуң колхозтарынга ном садыглаашкынын организастаан. Колхозчу кудумчуларда болгаш хову турлагларында областың ном садыының көжүп чоруур киосказын көрүп болур.

Чурукта: Сталин аттыг колхозта ном садыглаашкыны.

Фото **И. Чернованы.** СЭТА-ның фотохроникасы.

Фермада четпестерни чайладыр

Сүт-Хөл районнуң «Алдан Маадыр» колхозунуң ийиги сүт-бараан фермазында четпестерни чайладыры негеттинип турар. Саанчы Чылбак үргүлчү арагалап, ажылын экижитпейн турганындан августа сүт саалдазын кудулаткан. Ол өг-бүлези-биле эп-найырал чок, ашаан кемдедир эттээн. Ооң арагалаар чоруу ийи-чаңгыс удаа эвес, харын үргүлчү боор келген. Арагалаар, алгыжар чорук өске-даа саанчыларда бар. Фермада кижизидилгелиг, тайылбыр-массалыг ажыл чорувайн турар, ферма эргелекчизи эш Өктек саанчылар-биле ажылды чогуур негелдезинге чедир экижидип шыдаваан, ооң арагалаар чоруу база бар.

Фермада сүт хүлээп ап турар чер арыг-шевер эвес, ооң шалазы чок. Ында сүт, саржаг, сметана довураkдоозунга алзып турар. Сүт хүлээп алыр черже ыттар безин кире берген тургулаар. Инек саар демир хууннар арыг эвес, ону кургадыр чер база чок. Ол демир хууннар саанчыларның өглеринде туруп турар. Сүт продуктуларын фермадан колхоз суурунга чедир сөөртүп чедирип турар эш Ойдуп ажыл малдарың кам чок эдилеп турар, оларның оргалары, моюннары шупту ойбак, малды ынчаар эдилеп болбас.

Эрткен чылын кышкы булуңга турган херекселдер ам сандараан. Шыдыраалар, 2 ырлаар хааржак, бир приемняк шуут үрелген. Массалыг ажыл чок болганда, аныяк саанчыларга чалгааранчыг болуп турар.

* * *

Өшкү фермазында байдал база-ла эки эвес. Өшкү кадарчылары анайларны иелеринге эки эмзиртпейн, өшкүлерниң сүдүн саап, ооң-биле 2—2 доскаарларга хойтпактаап үргүлчү арагалап турар. Шеолуг сүт эмейн турар анайларның кужу кончуг арган. Бо чоруктар колхозчуларга-даа, баштаар черге-даа билдингир апарган. Бо четпестерни чайладыр үези келген.

Н. ООРЖАК.

Д О П Ч У З У - Б И Л Е

Таңды районнуң Сталин аттыг колхозунуң клувунуң эргелекчизинге бо чылын 3 кижи солушкан. Сөөлгү үеде клубтуң эргелекчизи чок, ону киномеханик Михайлов ээлеп турар. Ол чүгле кино үндүрер шагында кэстүп келир боордан башка, массалыг ажылдар чорутпайн турар.

Артельдиң дүжүт ажаалдазында, мал чемнериниң белеткелдеринде ажылдап турар колхозчулар, механизаторлар, Кызылдан шефтеп келген хөй сургуулдар культура-массалыг ажыл-биле хандыртынмайн келген.

О. ДАЖЫМБА.

* * *

Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунда күскү чер аңдарып турар трактор бригадазынга кым-даа кичээнгей салбайн турар. Бригаданың кывар, чаар материалдары болгаш суу тенүп калыр, а тракторлар анаа турар чорукка таваржып, ажылга саатtыг болуп турар. Бригаданың бригадири эш Дажы колхозтуң суурундан үнместээн.

Күскү чер аңдарылгазында четпестерни колхоз баштаар черинге, ооң даргазынга чугаалаарга, хемчегни алыр болуп заап каар, а бүткен чүве чок болуп келген.

Д. КУУЛАР.

* * *

Сөөлгү үеде Тожу районнуң «Май бири» колхозунуң девискээринде арга-ыяшты колхозчулар болгаш албан организация черлериниң ажылдакчылары кайы хамаан чок кезип турары көвүдээн. Ылаңгыя Ий чеди чыл школазының интернат эргелекчизи Самия кандыг-даа чөпшээрел чокка 80 ажыг дытты кескеш ооң будуун, чөвүрзээзин аштап кагбаан. Юшков, Кузьменко база экспедиция чериниң ажылдакчылары дыка хөй ыяшты кескен. Лесник О. Байыр-оол кандыг-даа хемчег албайн турар.

Д. АЙР-САНАА.

Сүт саалдазын кудуладып болбас

Чөөн-Хемчик районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери чыл дургузунда инек бүрүзүнден 1300 кг сүттү саап алыр дугайында социалистиг хүлээлгени алганнар. Ол хүлээлгеде «Октябрь 40 чылы» колхозтуң ажыл-ишчилери база-ла киржип турар. Ам чыл төнчүзүнге чедир дөрт-ле ай арткан.

Сүт бүдүрерин көвүдедир талазы-биле колхоз баштаар чери (даргазы эш Дигик) багай хемчег ап турарындан сүт саалдазы куду деңнелде. Чыл эгезинден сентябрь 1-ге чедир колхоз саар инек бүрүзүнден 380,3 кг, эът-сүткүр инек бүрүзүнден 659 кг сүттү саап алган. Инектерниң сүдү 1956-1957 чылдарның бо үезиндээзинден көвүдээр туржук, харын кудулап турар. Чижээ, бо чылдың сес айларында саар инек бүрүзүнден алдынган сүт 1957 чылдың сес айларнында сагганындан 118 кг, а 1956 чылдыындан—171 кг кудулаан.

Сүт саалдазының кудулааны инектерниң ажаалгазының багайында. Часкы, чайгы, күскү үелерде инектер одардан аңгыда, немелде чемнер-биле хандыртынмайн турар. Одарладыышкын безин инектерге эки таарымчалыг тургустунмаан. Саанчылар-биле ажыл кошкак. Саанчылар солчур, ажылын каггаш баар чоруктар удаа-дараа болуп келген. Ажылга харыысалга чок, эвээш туржулгалыг кижилер инек кадарчыларында ажылдап турар. Саанчыларның, кадарчыларның ортузунда социалистиг чарыш чогуур негелдезинге чедир калбарбаан. Мурнакчы саанчыларның дуржулгазы нептереттинмейн турар.

Инектерниң сүткүрүн бедидер талазы-биле демиселдиң багай чоруттунуп турарын Дөргүнде бирги сүт-бараан фермазының ажылының чижээнден көөрге-ле билдингир. Ында байдал эки эвес. Саар инектерниң одарладыышкыны болгаш ажаалгазы чогуур негелдезинге чедир тургустунмаан, ынчангаш инектер эвээш сүт берип турар. Баштаар чер ферманың учётчиги эш Өглүгени июнь айда-ла ажылындан хостааш, ооң орнунга хойжу эш Күнгүрүктү киирген. Өглүге ам ферманың улуг кадарчызында ажылдап турар. Күнгүрүк хой ажылынга сонуургалдыг болгаш оон адырылбайн, сүт-бараан фермазының учетчик ажылын дакпырлап кылып турар.— Бодумнуң сонуургалдыг ажылым—хой ажылындан мени чарбайн көрүңер. Ферма ажылы-биле таныш, анаа ынаашылдыг кижилер бар-ла болгай, ынчангаш учётчикке өске кижиден тургузуп көрүңер—деп, эш Күнгүрүк баштаар черге, партия организациязынга каш удаа дилээн киирген. Ооң ол дилээн өөренип көрбээн. Дөргүн суурнуң чоогунга хоюн кадарбышаан, ферманың ажылын ол катай кылып турар.

Ол фермада 88 саар инектер бар. Чыл эгезинден сентябрьга чедир инек бүрүзүнден 466,5 кг сүт сагдынган. Июльда болгаш августа сагган нииити сүттүң деңнелинден ап көөрге, ында сүт саалдазы көвүдээрден туржук, харын кудулап турар. Августа сагдынган сүт июльдуундан 1215 кг кудулаан. Сүт саалдазының кудулаашкыны ол ферманың саанчыларының болгаш кадарчыларының ажылындан хамааржыр. Чамдык саанчылар, ылаңгыя М. Номуң, Х. Бопуула кандыг-даа чылдагаан чокка ажылын каггаш чорутканындан бээр чартык ай ашкан. Оларның саап турган инектери мынчага чедир кымга-даа хүлээттинмээн болгаш 6 саанчыларның таварышканы-ла оларның сүдүн саггаш, боттарының инектериниң сүдүнге катай санадып ап, демги инектерни сагган инектериниң санынга киир санатпайн турар. Туразы-биле ажылын каггаш саанчыларның орнунда ам-даа кижилер кирбээн.

Саанчыларның ортузунда кижизидилгелиг болгаш организакчы ажылдың кошкак тургустунганындан 119 кг сүт августа чедир сагдынмайн барган. Саанчыларны ажылга быжыглаар, оларның ажылынга дузалажыр талазы-биле баштаар чер боттуг хемчеглерни албаан, ынчангаш ол фермадан үш саанчы халашкан. Аңаа инек кадарчызы турган Карасал Чүвүрек инектерниң одарладыышкынын эки чорутпайн, харыысалга чок ажылдап турган, бир инекти хорамчага таварыштырган.

Бирги ферманың инектериниң 50 хуузун бызааларындан чарып саарынга чаңчыктырган. Өске-даа сүт-бараан фермаларында байдал бирги сүт-бараан фермазындан дээредээрден харын дора болуп турар.

Малдың продуктулуун, ылаңгыя сүттүң элбекшилин тургузарын хандырар дээш колхоз баштаар чери боттуг хемчеглерни алыры чугула.

М. СЕВЕН,

«Шынның» корреспондентизи.

Совхозка шефтээшкин

Красноярскиниң педагогика институдунуң биология-география салбырының 150 студентилери Хакас областың көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилеринге дузалажыры-биле сентябрьның эгезинде келгеннер. Ынчаарга биология-география факультединиң бирги курузунуң Тывадан барган 50 студентилери Шушенское районнуң ногаа ажыл-агыйлыг совхозунга бир ай ажылдаан.

Ол үениң дургузунда студентилер эвээш эвес ажылдарны кылганнар. 40 гектар черниң согуназын ажааааш, складтарга шыгжашканнар. Оон аңгыда 150 гектар черниң картофелин ажаажып турар.

Бистиң курстуң студентилери биология-география факультединиң IV курузунуң студентилери-биле кады калбак солун программалыг ийи концерттерни совхозтуң ажылчыннарынга организастааннар. Ол ышкаш аңаа агитхуудустарны үш удаа үндүргеннер.

И. КЕЛИК-СЕҢГИ.

бырлаары-биле, материалды абстрактылыг тайылбырлаары-биле солуп турган. Политиктиг экономика талазы-биле хөй-хөй бөлгүмнерге болгаш семинарларга элээн хөй чылдарның дургузунда чүгле капитализмниң политиктиг экономиязын өөренип, ону амгы капиталистиг экономикада болуп турар чорудулгалардан хоорук өөренип турган. Социализмниң политэкономиязын четпес өөренип бүдүрүлгелерниң болгаш колхозтарның боттуг экономиказындан хаая эвес башкаландыр өөренип турган. Өске талазында, ылаңгыяда боттуг экономика талазы-биле бөлгүмнерге болгаш семинарларга теория талазы-биле ниитилештирер чоруктан, марксисчи-ленинчи экономиктиг эртемниң принципиалдыг айтырыгларын тайылбырлаарындан ойталаар, бүгү херекти хүн бүрүнүң бүдүрүлге айтырыгларын чугаалажып көөрүнче угланган, теоретиктиг өөредилгени техниктиг өөредилге-биле солуур дээр чүткүлдер бар турган. Чижээлээрге, Туркмен ССР-ниң Ташауз облпотребсоюзунуң партия организациязынга боттуг экономиканың бөлгүмүнүң дыңнакчылары бухгалтерия учедун үр үениң иштинде өөренип келгеннер. Воронеж облазының Эртильдиң чигир комбинадының совхозунуң чанында экономиктиг бөлгүмнүң кичээлдери көдээ ажыл-агый хоралакчылары-биле демисежириниң аргалары дээн ышкаш теманы өөренип турган. Ындыг шынарлыг практика болза шын эвес. Кадрларның экономиктиг өөредилгезин чаа өөредилге чылында шын идея-теоретиктиг үндезинге тургузар херек.

Партия чырыдыышкынының системазынга эрткен өөредилге чылында улуг четпестерниң бирээзи болза диалектиктиг болгаш төөгү материализмин өөренир бөлгүмнерниң болгаш семинарларның саны дыка эвээш болганы болур. Ол дээрге эртемниң нарынындан, эки өөредилге номунуң чок турганы-биле тайылбырлаттынар эвес, харын партия организацияларының болгаш комитеттериниң талазындан коммунистиг үзелдиң философтуг четпес кичээнгей салып турганы-биле тайылбырлаттынар. Бо чылын бо тергиин четпес байдалды этсе чогуур. Марксисчи-ленинчи философияны өөренири партия чырыдыышкынының системазынга чогуур черни ээлээн турар ужурлуг. Ынчаарга маңаа ажыл-херектиң чедиишкинниг болуру коммунистерниң профессия талазы-биле сонуургалдары-биле болгаш ажыл-чорудулгазының аайы-биле философтуг айтырыгларны шын шилип алырындан болгаш эки холбаштырып билиринден хамааржыр дээрзин хөй-хөй партия организацияларының дуржулгазы ол дугайын херечилеп турар.

Политиктиг эге билиглери чок бүгү партия кежигүннеринге болгаш кежигүннеринге кандидаттарынга политиктиг өөредилгениң эге болгаш албан звенозу болур политшкола ышкаш политчырыдыышкынның ындыг чугула хевирин ыявыла катап тургускан турар херек. Сөөлгү чылдарның иштинде политиктиг чырыдыышкынның бо хевиринге кичээнгейни кошкаткан турган. «Политиктиг билиглерниң үндезиннери» деп өөредилге номунуң хемчээлинге эге политиктиг белеткелди негеп турар коммунистерниң чүгле шоолуг эвес кезээ политшколаларга өөренип турган.

Үндүрери-биле белеткеп турар «Марксизм-ленинизмниң үндезиннери» деп өөредилге номунга үндезилээш, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир бөлгүмнер чаа өөредилге чылында бир дугаар ажыттынар. Ол бөлгүмнерниң сорулгазы болза—партия кежигүннери болгаш кежигүнүнге кандидаттар соонда баргаш, марксисчи-ленинчи теорияның чарылбас кезектериниң кайы-бирээзин хандыр өөренири-биле шилип алыр аргалыг болзун дээш, политшколаның хемчээли-биле эге политиктиг билиглиг, марксизм-ленинизмниң бүгү үш чарылбас кезектериниң: философияның, политэкономияның, эртемниг социализмниң теориязының дугайында үндезин билиглерин билир коммунистерни чепсеглээри болуп турар.

Бөлгүмнерге болгаш семинарларга агар политиканың айтырыгларын өөренип турар коммунистерниң саны сөөлгү чылдарда дыка өскен. Ынчалзажок чамдык партия организациялары агар политиканың бөлгүмнериниң калбак четкизин тургускаш, оларны белеткелдиг пропагандистер-биле хандырар дугайында чогуур сагыш салбайн барган, оларның ажылын багай удуртуп турган, а ооң түңнелинде хөй-хөй бөлгүмнерниң кичээли чүгле солун номчуурунга өйлежип турган. Агар политиканың бөлгүмнеринге кедергей сундугар чорукту болдурбас ужурлуг, оларны чүгле мергежилдиг пропагандист кадрлар бар турда тургузар херек.

Марксизм-ленинизмниң кежээки университеттериниң ажылының практиказын улуу-биле өскерти көөрү негеттинип турар, ол университеттер нургулайында-ла боттарының сорулгаларын күүседип каапкан болгаш аңаа өөрензе чогуур дыңнакчылар холдуунда дооступ турар. Университеттерни партия комитеттериниң курстуг баазазы кылдыр хуулдуруп болбас азы университеттерниң хензиңейне салбырлары кылдыр тургузуп болбас. Марксизм-ленинизм университеттериниң чамдыызын хагза чогуур, ынчаарга бедик мергежилдиг башкы кадрларлыг өске кезектеринге дыңнакчыларны факультет аайы-биле белеткээринче шилчитсе чогуур.

Партияның барык чартык кезээ дээди болгаш ортумак эртемниг болуп турда, коммунистерниң дыка улуг кезээ бөлгүмнерге ном-биле тускай ажылдаарының чаңчылдарын чедип апкан амгы үеде марксисчи-ленинчи өөредилгениң бот-өөредилге хевирлериниң бот деңзилиг чыл келген тудум-на өзүп турар. Теорияны бот кичээл-биле өөренип турарларга семинарларны болгаш беседаларны, бөлүктерни тургузарының болгаш олар-биле теоретиктиг конференцияларны чорударының үнелиг дуржулгазын бүгү талазы-биле ажыглаары болгаш нептередири негеттинип турар. Теорияны бот кичээл-биле өөренип турарларга ындыг хевирлиг дузаламчы көргүзери болгаш оларны ынчаар хынаары болза эң-не мобилизакчы база үре-түңнелдиг болур дээрзин, олар коммунистерниң бот ажылының ролюн кудуладып турар эвес, харын дыка бедидип турар. Ол хевирлер коммунистерниң ажылының түңнелин коллективтиг чугаалажыышкынга тургузар арганы берип турар, ол чорук өөренип турар теоретиктиг айтырыгларны хандыр билип алырынга чугула, өөредилгени контрольдаар айтырыгларны шиитпирлеп турар болгаш улуг кижизидилге ужур-дузалыг болуп турар.

Дыңнакчыларга болгаш пропагандистерге улуг дузаламчыны лекция пропагандазы көргүзүп болур болгаш көргүскен турар ужурлуг. Маңаа кол кичээнгейни номчуур лекцияларның теоретиктиг деңнелин бедидеринче, лекция ажылын амыдыралга чоокшуладырынче, амгы үениң эң чугула айтырыгларынга чоокшуладырынче салыр ужурлуг. Бистер лекцияларның дылының, материалды билдингир номчуурунуң дугайында улуг сагыш салыр ужурлуг бис, лекциялар калбак массага сонуурганчыг, билдингир болурун чедип алыр херек.

Политиктиг чырыдыышкын ажылынга партия организацияларының ажылының чедиишкинниг болуру пропагандистерни шилип алырындан болгаш кижизидеринден шиитпирлии-биле хамааржыр. Сөөлгү чылдарның иштинде пропагандистер-биле ажылдаарының үнелиг дуржулгазы мөөңнеттинген, оларның составы экижээн, бөлгүмнерни болгаш семинарларны удуртурунга партия ажылдакчыларын база активчилерни калбаа-биле киириштирип турар апарган. Чижээлээрге, Украинаның партия организацияларында партия болгаш совет актив пропагандистерниң нииити санының үштүң бир кезээ хире болуп турган, республиканың элээн хөй областарында райкомнарның барык бүгү секретарьлары пропаганда ажылын чорудуп турганнар.

Ынчалзажок пропагандист кадрларны шын шилип алырының болгаш кижизидериниң сорулгазы политиктиг чырыдыышкынның удурталгазынга чугула сорулга болуп ам-даа артпышаан турар. Чаа өөредилге номнары үнери-биле болгаш политиктиг өөредилгениң хевирлерин тургусканы-биле холбаштыр чаа өөредилге чылында пропагандистерни шилип алырының база белеткээриниң дугайында айтырыг онза чугула ужур-дузалыг болуп турар. Чаа өөредилге номнарында эң чугула болгаш чаа айтырыгларны таныштырары-биле обкомнар, крайкомнар, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-зының чанынга түр хуусаалыг курстарны чаа өөредилге номнарының үнген хире шаа-биле чорудуп турары ажыктыг болур. Ындыг курстар хамыктың мурнунда бөлгүмнерниң болгаш семинарларның удуртукчуларынга, СЭКП төөгүзүнүң консультантыларынга эргежок чугула. Чайгы үеде пропагандистерге курстарны чорудар практиказын эде көрзе чогуур болгаш оларны Воронеж обкомунуң база өске-даа обкомнарның чорудуп турары ышкаш, өөредилге чылы чоруп турда үе-үедеги түр хуусаалыг курстар-биле болгаш семинарлар-биле солуур.

Бөлгүмнерниң өөредилге чылының үргүлчүлелиниң дугайында болгаш кичээлдерниң каш катап болурунуң дугайында айтырыгны тодарадыры база негеттинип турар. Партия чырыдыышкынының четкизинге өөредилге чылы холдуунда 12—14 кичээлдер-биле дооступ турар, коммунистер хөй чылдарның дургузунда чаңгыс ол-ла бөлгүмге өөренип, программа материалын өөренирин дооспайн туруп бээр ындыг фактылар бар. Өөредилге чылы айда 2—3 кичээлдерлиг 8 ай дургулуг болуру эң-не таарымчалыг болуп турар.

Өөредилге шагын көрдүнген сорулгазынга ажыглаар телээде, өөредилге чылы чоруп турунда үнгүлеп келир партияның шиитпирлерин болгаш өске-даа чугула политиктиг документилерни немелде кичээлдерже шилчидери, ол материалдарны лекцияларга база илеткелдерге калбаа-биле чырыдары, партия хуралдарынга чугаалажып көөрү чугула болгу дег. Агар болуушкуннарны коммунистер доктаамал билген турары-биле бөлгүмнерниң болгаш политшколаларның кичээлдеринге, дыңнакчыларның күзээни ёзугаар, 15—20 минута иштинде политинформацияларны чорудуп туруп болур.

Чугула сорулга—кичээлдерниң бедик шынарлыг болурун чедип алыры, марксизм-ленинизмниң теориязын чогаадыкчы ёзу-биле хандыр шиңгээдип алыры, ону практиктиг ажылга ажыглап билири болур.

Чаа өөредилге чылында партия чырыдыышкынының мурнунда улуг болгаш харыысалгалыг сорулгалар туруп турар. Бир эвес идеология ажылының бо чугула адыры партия комитеттериниң, оларның секретарьларының бүгү партия активиниң талазындан хүн бүрүнүң кичээнгейи-биле хаара туттунган турар болза, ол сорулгалар чедиишкинниг күүсеттинген туруп болур. Партия пропагандазын бодамчалыг анализтеп көөрүнүң болгаш эки удуртуп билириниң эки үлегер-чижектери-биле чергелештир партия ажылының бо чугула адырын партия комитеттериниң талазындан кыры-биле көөрүнүң фактылары бар турган.

Политиктиг чырыдыышкынны удуртурунга, партия пропагандазының эки дуржулгазын ниитилештиреринге улуг рольду партия парлалгазы ойнап болур болгаш ойнаар ужурлуг, партия парлалгазы ол чугула ажылды ам-даа кошкак удуртуп турар. Парлалга болза марксизм-ленинизмни пропагандалаарының индири болган турар, мурнакчы дуржулганы калбаа-биле көргүзер, партия чырыдыышкынында четпестерни шүгүмчүлээр, марксисчи-ленинчи теорияны өөренип турарларга дузаламчы кылдыр материалдарны парлаар ужурлуг.

Коммунистиг партия болгаш бистиң улузувус СЭКП-ниң XXI ээлчег чок съездизинге улуг политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүн-биле белеткенип турда, партия чырыдыышкынының системазынга өөредилге кайгамчыктыг үеде эртер апаар. Ол дээрге партия чырыдыышкынының деңнелин бедидеринге, ону коммунистиг тургузуушкуннуң чугула сорулгаларынче чоокшуладырынга дузалаар.

(«Правда» солундан).

Азия болгаш Африка чогаалчылары Ташкент конференциязының дугайында

Аоно Суэкити

(Япония)

Азия болгаш Африка чурттарының чогаалчылар конференциязы үениң байдалынга мындыг ийи чылдагааннарның аайы-биле кончуг чогумчалыг болган: бирээде, чогаалчылар аразынга литературжу солчулга кылырынга ол дуза болур база оларның аразында найыралды быжыглаар; ийиде, бүгү делегейде тайбыңны быжыглаарынга ол улуг салыышкын киирер.

Ташкентиде болуп турар конференцияга чугаалажып көөр апаар айтырыгларның бирээзи болза, аңгы-аңгы чурттарның литератураларын аңгылап, башкалап турар дыл аңгылалының дугайында айтырыг болур ужурлуг деп бодаар мен. Ол аңгылалдарны узуткавас болгаш аңгы-аңгы чурттарның литературалар билчилгезин хандырбас болза, күзеттирген эчис сорулга чедип алдынмайн баар. Азияда болгаш Африкада аңгы-аңгы дылдар кырында чугаалажып турар улустар, чайынначак илергейлеттинген национал онза шынарлардыг улустар-ла хөй болгай. Мынчангаш дыл ылгалдарын ажып эрттериниң айтырыы кедергей нарын болур. Ол айтырыгны чугаалажып көөрде ону шиитпирлээриниң аргазын тыварынче эң улуг күженишкиннерни салза чогуур.

Мао Дунь

(Кыдат Улус Республика)

Бүгү кыдат чогаалчылар-биле база бир демей, мен Азия болгаш Африка чурттарының Ташкентиде болуп турар конференциязынга улуг ынаныштарлыг мен. Ол конференция ол чурттарның чүгле чогаалчыларының аразынга эвес, харын улустарының аразынга найыралды база быжыглаар, культура солчулгазынга болгаш бүгү делегейде тайбыңны быжыглаарынга дуза болур деп санап турар бис.

Х. М. П. Мохидин

(Цейлон)

Империалистерниң черлик-дерзии дарлалын көрүп чораан улустуң чогаалчызының ажыл-чорудулгазы хамыктың мурнунда тайбыңны камгалаарынче угланган турар ужурлуг. Азия болгаш Африка чогаалчыларының тайбың дээш демиселге киржилгези аңаа-ла дайын бүрүү шавары ол болган туруп шыдавас. Чогаалчылар чаагай тура-соруктуң күштерин дилеп тывар, быжыглаар, дайынның когун мөңге үе-шагда турбас кылдыр үзүп каар, күчүлүг ниитиниң санал-оналы кылдыр оларны организастаар хүлээлгелиг.

Ташкентиде чыылган конференция чугаажок улуг ужур-дузалыг болур. Ол конференция хораннының кандыг-даа күжүнге болгаш атомнуг дайынга удур туруп шыдаар күш болу бээр.

Абдель Рахман Эль-Хамиси

(Каттышкан Араб Республика)

Африка болгаш Азия литераторларының Ташкентиде болуп турар конференциязы национал культураларны камгалаар, оларның берип каан хайыраларын хевээр артырып алыр болгаш хөгжүдер айтырыгның талазы-биле, Азия болгаш Африка чурттарының чогаалчыларының чогаалдарын ийи диптерниң улустарының аңгы-аңгы дылдарынче очулдурар айтырыгның талазы-биле сагыш-бодалды база дуржулганы солуштурар, ынчангаш литература биле уран-чүүл амыдыралга бараан болуп турар чүве болганда, үлетпүр хөгжүлдезиниң биске кончуг чугула айтырыгларын чырыдарынга хамаарышкан айтырыгларны чугаалажып көөр ужурлуг.

Национал хосталга айтырыгларынга ядролуг чепсекке, бүгү делегейде тайбыңның херээнге болгаш тайбың кожа-хелбээ турарының айтырыгларынга хамаарыштыр литератураның туруштарын ол конференция база чугаалажып көөр ужурлуг.

Африка болгаш Азия чогаалчыларының Ташкентиде болуп турар конференциязынга байыр чедирип тур мен.

Кижиге бараан болурунуң, ооң салгалдарының, ооң амгы болгаш келир үезин камгалаарының оруу-биле — бурунгаар депшилгеже!

Михаил Нуайме

(Ливан)

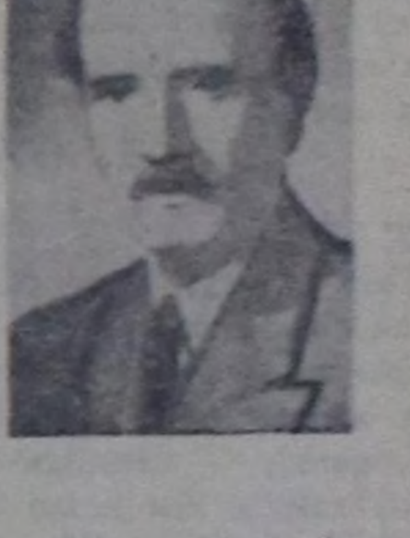

Бо конференция кандыг-даа түңнелге четирип шыдавайн-даа баар болза, төлээлерниң аразынга эштежилгелиг болгаш билчир байдал тургуспайн барып шыдавас. Ол конференция улуг чедиишкинниг болур: кижиниң сагыш-сеткилиниң чер болгаш политика аайы-биле кызыгаарланыр деп чүве бодавазын ол конференция көргүзер; кеш-өңү, рассалар, чүдүлге, культура, дыл ышкаш аңгыланыгларны ол конференция дыка улуг хемчээлдии-биле чайладыр; ол конференция киржикчилериниң угаан медерел делгемин калбартыр, дуржулга солчурунуң дузазы-биле оларны байыдар, боттарының мурнунга, боттарының чурттап турар чурттарының болгаш делегейниң мурнунга харыысалгалыг болурун бедидер.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XIII сессиязы

АТОМНУГ БОЛГАШ ВОДОРОДТУГ ЧЕПСЕКТИҢ ШЕНЕЛДЕЛЕРИН СОКСАДЫР ДУГАЙЫНДА СОВЕТ РЕЗОЛЮЦИЯНЫҢ ТӨЛЕВИЛЕЛИ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеязы чугаалажып көөрү-биле «Атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында» резолюция төлевилелин Совет Эвилелиниң төлээлери 1958 чылдың октябрь 4-те киирген.

Резолюция төлевилелдеринде чугаалап турары:

Кол Ассамблея,

атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң шенелде чазылдырышкыннарының түңнелинде үнүп келир атомнуг радиацияның айыылдыг уржуктарындан кижи төрелгетенни чайладырының күзелин улуртулга болдурбушаан,

ядролуг шенелделерни соксадыры болза, атомнуг болгаш водородтуг чепсекти долузу-биле хоругдаарының оруунга баштайгы базым болуп, массалыг узуткаашкынның улам-на үрегделдиг хевирлерин тургузарынга шыңгыы моондакты тургузар эвеспе деп санавышаан,

ядролуг чепсектиң шенелделери уламчылап турары-биле холбаштыр делегейниң бүгү-ле чурттарының улустарының илередип турары ханы дүвүреэшкинни кичээнгейге албышаан,

атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң шенелделерин боттандырып турар бүгү-ле күрүнелерни ындыг шенелделерни доп-дораан соксадырынче кыйгырып тур,

боттарының аразынга чогуур дугуржулгаларны чедип алыр сорулга-биле чугаалажыышкыннарны кылып кириптеринче ядролуг чепсээ бар болуп турар күрүнелерге сүмелеп тур,

айыттынган дугуржулгага каттыжып киреринче бүгү күрүнелерни кыйгырып тур.

ССРЭ-биле Гвинея Республиканың аразында харылзааларга

Гвинея Республиканың президентизи Секу Туре ийи чурттарның аразынга дипломаттыг харылзааларны тургузар деп санал-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловка телеграмма чоруткан.

Совет чазак Гвинея Республиканы хамаарышпас болгаш бүрүн эргелиг күрүне кылдыр хүлээп көрүп турар болгаш ооң-биле дипломаттыг харылзааларны тургузуп, дипломаттыг төлээлекчилер-биле солчурунга белениң илередип тур деп К. Е. Ворошилов харыы телеграммазынга медеглээн. Бодунуң бүрүн эргелиг демократтыг күрүнезин тургузарының херээнге чедиишкиннерлиг болурун Гвинеяның улустарынга Совет Эвилелиниң улустарының мурнундан К. Е. Ворошилов күзээн.

(СЭТА).

КУР-нуң чазааның чээрби ийиги шыңгыы сагындырыы

ПЕКИН. (СЭТА). Синьхуа агентилелдиң дамчытканы: октябрь 3-түң дүнезинден октябрь 4-түң кежээзинге чедир үениң дургузунда бистиң чурттуң Самынь районда девискээри сугларже америк үш шериг корабльдери шургуп кирген болгаш бистиң чуртувустуң ол-ла районунуң агаар кезээнче чээрби сес америк самолеттар шургуп кирген. КУР-нуң даштыкы херектер министерствозунуң төлээлекчизиниң медеглээри-биле төлээлеттиргени: АКШ-тың шериг талазы-биле ол улуг өнчүк-чөңгээзин холбаштыр кыдат чазак 22-ги шыңгыы сагындырыын кылып тур.

Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының дайынчылары чанкайшичи ийи ужудукчуларны туткулап алган

ПЕКИН. (СЭТА). Фуцзянь фронтузундан Синьхуа агентилелдиң корреспондентизиниң дамчытканы болза:

Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының дайынчылары чоокта чаа чанкайшичи ийи офицер ужудукчуларны туткулап алганнар. Ол ужудукчулар болза, Цзиньмыньдао ортулукче парашют-биле ок-чемзек октапкан болгаш дүндүүштеп алар артиллерияга аңдара аттырган чанкайшичи шериг-транспорт самолеттуң ужудукчулары болуп турар.

Америк парлалга Чер-иң кылымал совет эдеринчивин салып үндүргени-иң бир чыл болганының дугайында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Черниң делегейде бирги кылымал совет эдеринчизин салып үндүрген хүнден бээр бир чыл болганын америк парлалга бижип үргүлчүлевишаан.

№ 1 совет эдеринчиниң кестүп келгениниң соонда бир чыл болганда «бистиң бедик албан-дужаалдыг чамдык кижилеривис болгаш бүгү политиктиг ажылдакчылар соңгулдаларның амгы чылында, бодап көөрге, октаргайның делгеминге америк мөрейлээшкинге уттурганы дээш база диптер аразынга ужугар ракетаны тургузарының талазы-биле уттурганы дээш буруузу чүү бир өске кижиге онаарынга сонуургалдыг болуп турар» деп «Нью-Йорк уорлд телеграм энд Сан» солун редакция чүүлүнде медеглеп турар.

Сагыш човаашкын чок чорукка идиг берип турар мурнундагы чамдыкта хоозун тоолдар база төрүттүнгүлеп турар. Техника талазы-биле Американы эртер дээрзиниң дугайын безин, чугаалаваска, орустар Американы чедип шыдавас мелегей эраатаннар болуп турар дээр идеяны № 1 эдеринчи кезээ-мөңгези-биле хөөржүдер ужурлуг турган дээрзи чигзиниг чок. Ынчалза-даа чаа эрткен айда шинчилел ажылы болгаш болбаазырангайжылыга эргелелиниң чаа улуртукчузу медеглел кылган, ону улуг аттар-биле парлаан болгаш ол медеглелге ол болза, техника талазы-биле орустарның чедиишкиннери эртем талазының депшилгези-биле эвес, харын билиглиг шивикшинээшкин-биле тайылбырлаттынып турар дээр эрги хоозун тоолду база чырыкка үндүрүп келген...

Октаргайның делгеминге орустарның чедер төлээде чогум-на кандыг хемчегни алза чогуурул дээрзиниң талазы-биле бистиң улустуң чүнү бодап турарының дугайында барымдаалар амгы үеде кажыдалдыг эвээш болуп турары кончуг хомудаңчыг...

№ 1 эдеринчиниң бир чыл болганы—келир үеги демиселдиң болуп болур ол ареназынга бистиң туружувус кандыг болурун бодаарынга таарзыр үе болуп турар. Ынчалза-даа элээн каш неделяның дургузунда бистиң карачангыс дыңнаан чүүлүвүс болза, Каттышкан Штаттар шериг талазы-биле Россияны ажып турар деп бадыткалдар болган.

Бир эвес бистиң бичии ынай 38 фунт деңзилиг эдеринчививске улур үлүн чартык тонна деңзилиг үшкү эдеринчи ышкаш хемчээлдиг эдеринчилерни салып үндүрүп шыдаар аксталыг шимчедикчилер Каттышкан Штаттарга бар турган болза, ындыг медеглелдерни бис күзелдиг-биле хүлээп ап харын болур ийик бис.

Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң дамчытканын ёзугаар алырга, Каттышкан Штаттарда туруп турарынга бодаарга, кылымал эдеринчилерни хайгаарап шинчилээриниң улам ылавылалдыг системазын Совет Эвилели тургузуп алган ышкаш-тыр деп шериг-далай флодунуң эртем-шинчилел лабораториязының консультантызы доктор Роберт Джастроу медеглээн.

Орустар болза, бодунуң үшкү эдеринчизиниң оруун ылавылалдыы 80 метр чедип турар кылдыр санап ап шыдап турарлар деп Джастроу медеглээн. Хайгаарап шинчилээриниң ындыг ылавылалдыг болуп турары болза, «Авангардтың» оруун шинчилээр талазы-биле АКШ-та хереглеп турар системадан 3—5 катап ылавылалдыг болуп турар.

«Орустар ракетаны ионосфераже 480 километр бедиктиве салып үндүрүпкен» деп медеглевишаан, америк-канада шинчилел черлеринге (Канаданың Форт-Черчиллде), ол-ла ышкаш байдал турда, ракетаны салып үндүрерде чедип алынган бедиктен ол оранчок бедик болуп турар деп Джастроу чугаалаан.

„Отряд демиселин үргүлчүлеп турар“ КИНО

Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының дайынчылары бодунуң төрээн чуртунуң кызыгаарларын даштыкы империалистерниң чимзениишкиннеринден коруңгүрү-биле камгалап, кызыгаарже шургуп кирген дайзын бүрүзүнге өлүмнүг согуушкунну таварыштырып турарлар. Ооң-биле холбаштыр Улустуң хосталга армиязының кезектери күш-ажылчы фронтуга база бүгү-ле болур-чогуур аргалар-биле киржип турар. Бир ындыг болуушкуннуң дугайын Шанхайның киностудиязының кылып үндүргени— «Отряд демиселин үргүлчүлеп турар» деп кино тодаргай чугаалап турар.

...1951 чыл. Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының бир дивизиязы Тяньшань дагларының соңгу чүгүнде Саньзянга ажыл-агый тургузуушкунунга дузалажыр дээш, командылал чериниң дужаалы-биле чедип кээр. Кол сорулга болза, ажыглаттынмаан кур черлерни ажыглалга киирери, элезинниг кургаг ховуларга суггарылга системазын тургузар талазы-биле шинчилел ажылын чорудары турган.

Дивизияның хайгыылчылар кезээниң начальниги Ян Фа (ролюнда артист Вань Син-ин) суггарылга талазы-биле шинчилел чорудар отрядтың начальнигиниң хүлээлгезин күүседип кириптер. Олар-биле кады инженер Ли Гуэй биле техник аныяк кыс Чжан Чжэнь кады чоруур.

Отряд ажыглаттынмаан черлерни шинчилеп чоруп тургаш, шаанда долу суглуг чыткаш, кадып калган хем унунга таваржы бээр. Кажан бир шагда ооң кыдыынга кижилер чурттап, амыдырал хайныгып турган болгаш ол кадып каарга олар өскээр көжүп чоруткан дээрзин эскерип каапнар. Ооң туржук маңаа хоорай, суурлар безин тургулааның оларның үрелип, бузулган артынчызы бадыткап турар. Ол бүгүнүң дугайын орук баштакчызы кырган ашак оларга чугаалап бээр. Ынчалзажок ол хем канчап када бергенин, кайнаар ага берген дээрзиниң дугайын ол тодаргай билбес. Отряд суг чок элезинниг ховуга чоруп турда, күчүлүг шуурган таварышкаш элээн бергеедедир. Ол эрес-дидим кижилер ижер суг үстүп, аъш-чем төнүп келзе-даа ону шыдамыккайы-биле ажып эрттер. Ынчап турда дивизияның командири баштаан бөлүк кижилер оларга дуза чедирип чедип кээрлер.

Отрядтың начальниги Ян Фа ажыглаттынмаан кур черлерни суггарылга-биле хандырар төлээде, кадып калган хемниң дөзүн тывары шиитпирлеп алыр. Ынчаарга инженер Ли Гуэй хемниң үнген дөзү ооң-биле кады база кадып калган деп бадыткап турар. Начальник Ян Фа биле техник Чжан Чжэнь олар ооң-биле чөпшээрешпес.

Ян Фа дивизия командириниң чөпшээрелин алгаш, техник Чжан Чжэнь болгаш дайынчылар Чжао Да-юн, Сяо Чжу олар-биле кады кадып калган хемниң үнген дөзүн шинчилеп көөрү-биле меңги харлыг бедик тайгаже үнүптерлер. Ол эрес-дидим кижилерни кандыг-даа моондак доктаатпас. Оларга хат-шуурган, чер шимчээшкининиң үрегдээшкиннери база чаъс-чайык, үер-суг дээш улуг бергелер таварышса-даа ону ажып эрттер. Ян Фаның орукка чорааш коргуш чок дидим болгаш биче сеткилдиг база туруштуг, шыдамыккай чоруу аныяк кыс Чжан Чжэньге дыка таарымчалыг сагындырар. Ынчангаш оларның аразынга ханы ынакшыл база тургустунар.

Отряд бедиктерден шурап баткан шапкын хемнерни кежип, берге черлер-биле чорувушаан, харлыг дагларның бажынче улам-на үнүп бар чоруур. Хуундан төп турган суг дег чаашкын үезинде үерлээшкин болу бээр. Бир хемчигешке келгеш, Чжан Чжэньни аъды-биле кады кежирип алыр дээш Ян Фа аңаа чүгле чедер четпес чорда саарыгланып баткан үерлээн суг ону аъды-биле алгаш баар. Ынчан Сяо Чжу ону камгалаар дээш сугже шурай бээр, оларны кайызын-даа суг алгаш баар. Ынчалзажок сугнуң агымы-биле олар кайызы-даа бир черге үндүр кактырыпкаш, өлбейн баарлар. Ынчаарга арткан ийизи боттарының эштерин үерлээн суг аппарганының дугайын дивизияның штавынга кээп медээлээр. Оларны дилээри-биле дивизияның командири (Чэнь ролюнда артист Вэй Юй-пин) баштаан бөлүк отряд дилеп чоруптар...

Ян Фаның бир буду кемдей бээр. Ынчалзажок Ян Фа биле Сяо Чжу боттарының чедер дээн черинче углавышаан, бар чораш, ол чер чурттуг аңчы ашакка таваржы бээр. Оларны ол аңчы меңги-харлыг тайганың бажынга чедире бээр. Ынчангаш сорулга чедип алдынар. Кадып калган хемниң үнүп чыткан дөзү—хөлдү олар тып алыр. Аңаа оларны дилеп чоруткан бөлүк отряд база чедип кээр.

Эрте бурунгуда ол хем тайгалар аразында улуг хөлден дөстелгеш агып бадып чыткан. Ынчаарга кажан бир шагда чер шимчээшкининиң үезинде даглар буступ үрелгеш, Соңгу чүкче агып чыткан ол хемниң унун дуй дүшкен соонда ол Мурнуу чүкче агып эгелээн турган. Ынчангаш ону ажыглалга киирери-биле дуза көргүзер дугайында дивизия командиринден отряд дилег кылган. Хемниң унун дуй дүжүпкен черни чара депсирин дивизия командири дужаагаш, четчир санныг күштү ынаар октаар.

Кижилерниң шыдамыккай күш-ажылының түңнелинде хемниң унун дуй дүжүпкен черни чара депсип каапкарга, хем бодунуң эргидеги уну-биле дааш-шимээниг үерлеп бадар. Ооң унунда кандап кургаан черлерге амыдырал хайныгып эгелээр. Ооң-биле кады кур болгаш куруккан черлер суггарылга системазы-биле база хандыртынар. «Отряд демиселин үргүлчүлеп турар» деп киноның допчу утказы ындыг. Ында аңгы-аңгы кижилерниң аажы-чаңын база овур-хевирин уг кинога киришкен Шанхайның киностудиязының артистери амыдыралчы, солун кылдыр ойнааның база демдеглезе чогуур.

С. САЛЧАК-ООЛ.

Редакцияга чагаалар

Ээнзиргей клуб

Бай-Тайга районнуң Кызыл-Дагда «Тиилелге» колхозтуң төвүнде делгем болгаш таарымчалыг клуб туттунганындан бээр үш чыл ашкан. Ынчан колхозтуң аныяк оолдары, кыстарының күженишкинниг күш-ажылчы хүнүнүң соонда, хостуг шактарында боттарының дыштанылгазын эрттирер ёзулуг культураның одаа тургустунган дээрзинге бүзүрели улуг болган.

Ынчалзажок оларның ол бүзүрелиниң боттанмайн турары хараадаңчыг. Клубтуң септелгези чогуур негелдезинге чедир кылдынмаан, крыжазы чок, чайның чаъстары ооң дээвирин шаптык чогу-биле эртип, чугайлап каан хаалаларын калдар-сарыг кылдыр чуруп бадырыптар таварылгалар эвээш эвес.

Клубтуң ниити хевири хараадаңчыг байдалда: соңгаларының чамдык рамаларында көзенектерниң шилдери чуурулгулап калгылаан, харын-даа чамдыктары мурнундан тура-ла четче шилдеттинмээниниң ужурундан клубтуң иштинде эт-херекселдери өттүр кестүп, колхозтуң төвүн таварып чаңгыс катап эрткен чорумалды кайгадып, ээнзиргей байдалы көстүр. Туруп келген үезинде бо чылга чедир турум кино чок туруп келген. Бо чылдың 7 ай үезинде кино пудкага четтигер ужурга таварышкан.

Ам сөөлгү үеде ийи чаңгыс кежээлерде кино үнерден аңгыда ында бот-тывынгыр уран-чүүлдүң кандыг-даа бөлгүмнери ажылдавайн турар.

Колхозта партия организациязы болгаш районнуң культура килдизи клубтуң септелгезин үе шаанда кылып, колхозчуларның дыштанылгазынга таарымчалыг байдалды тургузарынга кандыг-даа хемчеглерни албайн турар. Клубтуң эргелекчизи эш Адыг бо ажылды сегидер, клубту культураның ёзулуг одаа кылып алыр дээш бодунуң ажылдап кирген хүнүнден эгелеп күштү үндүрүп келген. Колхоз баштаар черинге болгаш районнуң культура килдизиниң мурнунга каш удаа негелделерни тургузарга дуза көргүспес, акша-хөреңги болгаш клубту дериг-херекселдер-биле чедир хандырбайн турар. Ооң ужурундан клубта четчир санныг сандайлар чок. Хурал, кино, лекция, беседалар болганда келген кижилер бут кырынга турар, харын-даа шала кырынга олурар ужурга таваржып турар.

Хамаарышкан черлерден клубтуң ажылын сегидип, колхозчу тараажыларга дыштанылганың таарымчалыг байдалын тургузуп бээр үези келбээн бе?

М. МАДР.

Клуб тудуун соңгаарлатпас

Таңды районнуң «Совет Россия» кедээ ажыл-агый артели районда бир шыырак колхозтарның бирээзи. Ооң төвү—Владимировка суур сөөлгү каш чылдарда таныттынмас кылдыр өскен, чаа кудумчулар-даа тыптып кээп турар. Суурнуң чурттакчылары өзүп турар. Ооң-биле кады колхозчуларның, черле суурнуң бүгү чурттакчыларының культура талазы-биле негелдези хүн бүрү улгадып турар дээрзи кижи бүрүзүнге билдингир.

Ындыг турбуже колхоз төвүнге чаа клуб тудар деп чугаалажып келгенинден бээр каш-даа чыл эрткен. Бо дугайында сөөлгү чаа чижекти безин ап көрээлинер. 1958 чылдың март айда колхозтуң баштаар чери колхозтуң чаа клувун тудары-биле шиитпир үндүрерге, ол шиитпирни колхозчулар, комсомолчулар болгаш аныяктар база кедээ интеллигенция өөрүшкүлүг-биле деткип, ажыл кылып шыдаар колхозчу бүрүзү-ле ийи кубометр тудуг ыяжын белеткээр кылдыр хүлээнип алгаш, клубтуң тудуунга четчир тудуг ыяжын белеткеп доосканнар.

Ооң соонда клубтуң тудуу удавас эгелээр деп турза-турза, клуб тудар тудуг ыяжын пилорамаже дилдирери-биле сөөрткеш, туруп берген. Ам каш борбак чудуктар арткан. Клуб тудары ам база соңгаарлаттынган. Колхозчуларның мынча деп чугаалажып турары черле шын:

— Бистиң колхозта кижи күжү хөй. Техника четчир: 17 тракторларның, 10 ажыг автомашиналарның бары ол дугайын херечилеп турар. Сөөртүлге шыдаар аъттар база хөй. Ындыг болганда клуб тудуун чүге саададып турар чоор? Моон чылдагааны колхозтуң баштаар чериниң организастыг ажылының четпезинде, ооң аскап турарында болуру чугаажок. Ээлчеглиг улуг кампанияларга кол сагышты салыпкаш, чамдык чугула чүүлдерни херекке албайн баар чүүлдер чок эвес. Чоннуң культура-амыдырал талазы-биле улуг негелделери турбуже, клубтуң тудуун үргүлчү-ле соңгаарладып турарын оон өске чүнүн-биле тайылбырлаар деп?

Мынчангаш колхозка чаа клуб тудар ажылды колхозтуң баштаар чери, ында партия организациязы ооң соңгаар бир янзы көрүп, шиитпирлиг хемчеглерни алыр өй ам черле келген ышкаш-тыр. Колхозчуларның негелдези ындыг.

Ч. МААДЫР-ООЛ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

„Ыт-кады, калина деп каттарны кургадыры“

Ыт-кадын чедир бышпаан кадыг үезинде чыыр. Ону хүнге кургадырын сүмелевес, чүге дизе, «С» витамини чиде бээр. Ынчангаш ону шишкиниш иштинге ургаш, изиг эвес плита кырынга салып кургадыр. Ону эргектер-биле сы-туларга углуп турар болза, ооң кургааны ол болур.

Калина деп катты быжып турган-даа, бышкан-даа үезинде чыыр. Ону бажың серизиниң адаанга эки сырынныг, арыг черге, а ол ышкаш изиг эвес печка кырынга, духовка иштинге кургадып болур.

Тыва областың Санитар-чырыдыышкын бажыңы.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДАН

МЕҢЭЭ ЭРГИМ КИЖИ

деп кинону көрүңер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ; редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизиниң 3—88, харыысалгалыг секретарьның, культура болгаш амыдырал килдизиниң 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, кедээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, чагаа килдизиниң база бухгалтерияның 3—65.

ТС—01080

Культура эргелелиниң типографиязы.